

N:o 57.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning samt rörande understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom; gifven Stockholms slott den 9 mars 1894.

Med åberopande af bifogade utdrag af protokoll öfver ecklesiastik-ärenden vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att medgifva:

dels att de lönebelopp, som skola utgå till de i berörda protokoll omförmälta lärare, hvilka qvarstå på de jemlikt nådiga brefvet den 16 december 1892 indragna läroverkens stat, må uppföras å allmänna indragningsstaten under riksstatens nionde hufvudtitel;

dels att vid allmänt läroverk eller pedagogi anställd extra ordinarie lärare, som af vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande under hel läsetermin eller derutöfver med full tjenstgöring, men som af vederbörligen styrkt sjukdom förhindrats att tjenstgöra, må, derest han före detta förordnande tjenstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd för den tid, hvarunder han varit ur stånd att tjenstgöra, till belopp motsvarande hälften af det arfvode, som på grund af ifrågavarande förordnande eljest skulle tillkommit honom för samma tid, dock att dylikt understöd icke må utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnandet för längre tid meddelats; äfvensom att för bestridande af härigenom för-

anledda utgifter må till Kongl. Maj:ts förfogande ställas ett förslagsanslag af 5,000 kronor årligen.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. F. Gilljam.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1894.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Gilljam anförde vidare i underdånighet:

Uti en af åtskillige lärare, såväl ordinarie som extra ordinarie, vid rikets allmänna läroverk till Eders Kongl. Maj:t ingifven petition hafva petitionärerna i underdånighet hemställt, huruvida icke åt de extra ordinarie lärarne, hvilka genom Riksdagens beslut fått sina löneförmåner icke obetydligt förbättrade, äfven borde och kunde beredas en annan och mera betryggad samt för såväl lärarekåren som staten mera värdig ställning än hittills, samt för detta ändamål anhållit:

att Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att i den vidsträcktaste mån, som förhållandena det medgäfve, besätta de lärarebefattningar, som nu uppehöles af extra ordinarie lärare, med ordinarie;

att vid befordringar till ordinarie lärareplatser måtte i likhet med hvad förhållandet vore på andra tjänstemannabanor, inrymmas större betydelse åt tjänstgöringsmeriter;

att åt de extra ordinarie lärare, som det oaktadt fortfarande behöfdes, måtte beredas en fastare och mera betryggad ställning, helst på det sätt att de erhöles sina förordnanden af kongl. ecklesiastikdepartementet; samt

att åt extra ordinarie lärare, som efter viss tids tjänstgöring af sjukdom eller ålder urständattes att tjänstgöra, måtte beredas skäligt understöd.

Till förklaring af de nu rådande olyckliga förhållandena och till stöd för sin framställning hafva petitionärerna i hufvudsak anfört följande:

Enär det växande behovet af lärarekrafter i allmänhet hos oss tillgodosetts genom anställande af extra ordinarie lärare i stället för genom ordinarie platsers upprättande, måste för närvarande omkring 130 lärareplatser, hvilka år från år visat sig nödvändiga, upprätthållas af extra ordinarie lärare, ehuru sådana endast borde användas såsom vikarier vid inträffande ledigheter eller i de undantagsfall, då läroverk visade en så hastig tillväxt, att denna kunde anses vara endast tillfällig. I följd häraf hade vid somliga större läroverk, hvilka snabbt utvecklats sig, antalet extra lärare blifvit oproportionerligt stort i jämförelse med antalet ordinarie lärare. Så tjänstgjorde t. ex. under läsåret 1891—1892

vid Göteborgs realläroverk 14 ordinarie och 12 extra lärare,

vid högre allmänna läroverket i Helsingborg 12 ordinarie och 9 extra lärare,

vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm 19 ordinarie och 12 extra lärare,

vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm 15 ordinarie och 9 extra lärare o. s. v.

Genom berörda sätt att fylla behovet af ökade lärarekrafter hade utsigten till befordran för de extra ordinarie lärarne blifvit öfver höfvan inskränkt, i det att derigenom dels årliga medeltalet af ledigförklarade tjänster blefve mindre, dels antalet sökande större, än hvad under sundare förhållanden skulle hafva varit fallet; och ju längre detta system tillämpades, dess större blefve detta missförhållande.

Emellertid minskades utsigten till befordran för en stor del af de obefordrade ytterligare genom gällande befordringslag. Denna uppstälde nemligen såsom befordringsgrund i första rummet undervisningsskicklighet, ådagalagd vid undervisningsprovet för den sökta platsen, men fäste sig vid tjänsteålder och betyg öfver föregående tjänstgöring endast i sista hand och bidroge derigenom till uppkomsten af en klass af gamla extra ordinarie lärare, som nästan kunde sägas vara uteslutna från befordran. At

detta verkligen vore förhållandet framginge redan genom en jämförelse mellan två hvarandra så närbelägna tidpunkter som vårterminen 1889 och vårterminen 1892. Det visade sig nemligen af tillgängliga uppgifter, att under denna korta tid antalet extra ordinarie lärare i åldern 45—61 år vuxit med 113 procent och i åldern 40—44 år med 10 procent, under det att hela antalet blott ökats med 20 procent. Fördubblingen af antalet i högsta åldersklassen berodde tydligen derpå, att en stor del af dem, som 1889 tillhört näst högsta klassen, icke vunnit någon befordran, utan ryckt upp i förstnämnda klass.

Dylika äldre extra ordinarie lärares ställning vore i synnerhet be-
dröflig: deras förordnande kunde upphöra när som helst utan något deras eget förvållande, och träffades de af sjukdom, äfven blott för en kortare tid, förlorade de sin anställning och lemnades af staten alldeles utan existensmedel, så att för dem intet annat återstode än att anlita den enskilda eller allmänna barmhertigheten. Än värre blefve emellertid förhållandet, då de till sist blefve af ålder urståndsatta eller mindre lämpliga att vidare tjänstgöra.

Till svårigheten att vinna ordinarie anställning komme nemligen en genomgående osäkerhet under den extra ordinarie tjänstgöringen, beroende dels derpå, att den extra ordinarie läraren icke finge behålla någon del af sitt arfvode, derest han vore af sjukdom hindrad att tjänstgöra, dels af sättet för de extra ordinarie lärarnes anställning. De förordnades nemligen på vederbörande rektors förslag af de olika stiftens eforer vanligen på termin, mera sällan på läsår och komme derigenom i en beroende och prekär ställning, som icke hade någon motsvarighet inom andra tjänstemannakårer, der extra ordinarie tjänstemän användes. Detta anställnings-sätt, på grund hvaraf till och med personer, som icke varit kompetenta till ordinarie lärarebefattning, kunnat för längre tid få anställning vid läroverken, innebure ganska ringa säkerhet för en extra lärare, som blefve utan plats, att icke vid sökande af nytt förordnande blifva förbigången af yngre, mindre meriterade medsökande; och äfven om ny anställning af sådan extra lärare vunnas, så blefve han ofta nödsakad att undervisa i helt nya ämnen, hvilket vore till skada både för honom sjelf och ännu mer för undervisningen.

Den undervisande och uppfostrande verksamhet, som en extra lärare under trycket af en sådan ställning och med sådana framtidsutsigter kunde utöfva, blefve också på ett betänkligt sätt förlamad och förryckt samt medförde icke allt det gagn, den eljest kunnat. Om lärarekåren skulle på ett någorlunda tillfredsställande sätt kunna motsvara de anspråk, hvilka så i fråga om kunskaper och skicklighet som i socialt hänseende ställes på

densamma, och framför allt om den skulle kunna inför lärjungar och målsmän bevara den auktoritet och det oberoende, som ett rätt utöfvande af lärarekallet kräfde, så vore det nödvändigt, att icke inom densamma skapades ett lärareproletariat.

Efter det Eders Kongl. Maj:t genom nådig remiss öfverlemnadt petitionen till den för utarbetande af förslag till stadga för rikets allmänna läroverk den 6 juni 1890 i nåder förordnade kommitté, och dervid anbefalt kommitterade ej mindre att taga petitionen i öfvervägande vid behandlingen af sådana med dess syfte sammanhängande frågor, om hvilka kommitterade fått uppdrag att afgifva yttrande och förslag, än äfven att till Eders Kongl. Maj:t afgifva det utlåtande i öfrigt, hvartill petitionen kunde anses föranleda, hafva kommitterade den 14 december sistlidet år afgifvit yttrande i ämnet, hvilket är af följande lydelse:

»Komiterade äro öfvertygade, att, såsom i petitionen finnes angifvet, orsaken till det ogynsamma läge, hvori de extra ordinarie ämneslärarne hos oss för närvarande befinna sig med afseende på utsigten till ordinarie anställning, närmast är att söka i det förhållandet, att behovet af ökade lärarekrafter vid de allmänna läroverken under längre tid och i stor utsträckning tillgodosetts genom anställande af extra lärare, hvilka med hänsyn till tjenstgöring varit likställda med de ordinarie lärarne, men som förordnats blott för en termin eller ett år i sänder. Forskar man åter efter grunden till detta förfaringssätt, torde man finna den i den hos oss sedan gammalt gängse uppfattningen, att alla inträdessökande, som uppfyllt villkoren för intagning i viss klass vid allmänt läroverk, också der böra mottagas. Tydligt är nemligen, att tillämpningen af denna grundsats måste föranleda, att understundom lärjungeantalet i vissa klasser af de särskilda läroverken vid början af en läsetermin visar sig vara så stort, att det icke längre kan undervisas af samme lärare, hvarför dessa klasser måste delas i parallelafdelningar och nya lärarekrafter i hast anskaffas. Detta har skett genom anställande af duplikanter och extra lärare. Då de nya lärareplatser, som sålunda uppkommit, föranledts af ett tillfälligt behof, skulle de försvinna, då behovet upphört. Så har också på somliga ställen egt rum; men på andra ställen har tilloppet af lärjungar under en längre tid varit lika stort eller ökat, och i följd häraf har extra lärarnes antal vid dessa läroverk måst bibehållas oförändradt eller ökas, till dess man beslutit sig för att anse behovet af ökade lärarekrafter vid nämnda läroverk konstant och med anledning deraf inrättat nya fasta lärareplatser vid desamma eller upprättat helt och hållet nya läroverk för att upptaga de lärjungar, som icke finge plats vid de äldre. Har en dylik reglering af ett eller annat skäl uteblifvit under en längre tid, hvarunder lärjunge-

antalet betydligt vuxit eller förändrade undervisningsmetoder gjort det nödvändigt att minska lärjungeantalet i de särskilda afdelningarna, uppstår tydligen småningom en talrik skara af extra lärare, som år efter år anställas och användas, och som i sjelfva verket utgöra en konstant lärareklass med lägre aflöning och utan de förmåner i öfrigt, som tillkomma ordinarie lärare.

Lätt är att inse, att, så länge de allmänna läroverken anses skyldiga att mottaga alla inträdessökande, som fullgjort villkoren för inträde, så länge måste behovet af extra lärare i någon mån kvarstå; ty äfven om lärjungeantalet i det hela förblefve konstant eller blott obetydligt stege, komme det dock utan tvifvel att olika fördela sig på de särskilda läroverken, men först efter några år kunde man afgöra, om ökningen på ett ställe och minskningen på ett annat vore så konstant, att åtgärder borde vidtagas för att öka antalet ordinarie lärare vid det förra och minska det samma vid det senare.

Redan ganska tidigt insåg man äfven nödvändigheten af att vid statens läroverk använda duplikanter och extra lärare, ehuru man vid här afsedda tid icke ansåg omöjligt för en lärare att med framgång undervisa en klass på 50 lärjungar och derutöfver. Sålunda heter det i 1820 års skolordning, tredje sektionen, kap. 3 § 11: »Duplicanter och Vicarier, de förra i afseende på en större mängd ungdom, de senare för sjukdom och andra tillfälliga laga förfall, eller lagligen meddelad permission, utnämne Biskopen inför Consistorii Protocoll — — —. Då den orsak, hvarföre Duplicanten eller Vicarien är tillsatt, uphörer, varde han ifrån sin befattning och thy åtföljande förmåner entledigad». Denna föreskrift upprepas i 1856 års skolstadga § 72, der den har följande lydelse: »Duplikant, vikarie och extra lärare ege Ephorus, efter inhemtadt utlåtande af vederbörande Rektor, att inför Consistorii protokoll förordna — — —. Saknar läroverk medel till duplikants, vikaries eller extra lärares aflöning, må Ephorus, innan förordnande meddelas, hos Kongl. Maj:t göra underdånig anmälan om behovet». Senare delen af denna föreskrift lyder i skolstadgan af 1859 § 82 åter sålunda: »Har antalet af lärjungar vid något läroverk så tilltagit, att de ordinarie lärarne ej förmå behörigen upprätthålla undervisningen, göre Eforus ofördröjligen derom hos Kongl. Maj:t underdånig anmälan».

Dels brist på medel till duplikanters och extra lärares aflöning, dels den ofvan nämnda åsigten angående det antal lärjungar, som samtidigt kunde af en lärare undervisas, gjorde emellertid, att antalet extra lärare under förra hälften af detta århundrade aldrig blef synnerligen stort. Så utgjorde duplikanternas antal 1824: 7, 1832: 5 och 1843: 11, hvarjemte

1824 förekommo 7 och 1832: 8 extra lärare i naturalhistoria, hvilka sistnämnda dock icke föranledts af lärjungeantalets storlek, utan af behovet att utvidga undervisningen med detta ämne, ehuru tillgång till ordinarie lärare deri ej fans.

De hinder för undervisningens ändamålsenliga bedrifvande, som föranleddes af de allt för stora klasserna, föllo emellertid snart i ögonen, och till deras undanrödjande yrkade man än på anslag för anställande af duplikanter, än att ett högsta lärjungeantal skulle bestämmas för hvarje klass och att, sedan detta antal vid en skola var fullt, flere lärjungar der icke skulle mottagas. Nya skolor skulle deremot upprättas för att upptaga dem, som ej finge plats i de gamla. Sålunda antog 1825—28 års kommitté till öfverseende af rikets allmänna undervisningsverk, att 30, högst 40 lärjungar vore det största antal, som af en lärare kunde efter ambulatorisk läsning med full framgång undervisas, samt ansåg oundvikligt att, der detta antal betydligt ökades, behovet fylles genom duplikanter. Mot detta förslag anmärkte 1832 års skolrevision, att, om en skola eller en klass blefve så uppfylld med lärjungar, att den ej kunde skötas af de vanliga lärarne, utrymmet merendels äfven vore så knappt, att en ännu större trängsel skulle både vara menlig för lärjungarnes helsa och hinderlig för flere öfningar. Det syntes därför ej vara skäl att genom antagande af flere lärare på ett sådant ställe ännu mera öka dessa svårigheter. Hellre borde man undersöka, af hvilka orsaker detta starkare tillopp föranleddes; och vore de öfriga skolorna i stiftet föga besökta, skulle man tillse, om det härledde sig deraf, att lärarne vid dessa vore mindre skickliga eller samvetsgranna, eller deraf att lärokurserna vid alla stiftets skolor icke vore lika ordnade o. s. v. Vore åter alla stiftsskolorna så mycket besökta, att brist på utrymme yppades öfverallt, behöfde tydligen stiftets läroverk utvidgas, hvilket, enligt revisionens tanke, lämpligare kunde ske derigenom, att någon af de smärre skolorna förökades med en eller flera nya klasser, än derigenom att en redan fullständig skola erhöle en ny lärare. Antagandet af duplikanter vid fullständig skola skulle alltid mer eller mindre rubba hennes plan och borde äfven ur detta skäl icke tillstyrkas. På grund häraf gör revisionen följande hemställan: »I Förberedande Classen må vara högst 50, i de öfriga 30, högst 40 Lärjungar. Anmäler sig till inskrifning ett så stort antal, att ej alla kunna mottagas enligt denna bestämning, så böra till rum i Förberedande Classen, ibland dem, som i pröfningen blifvit godkände, de äldste hafva företräde. De som en gång blifvit i Skolan intagne och befinnas fullt skicklige till uppflyttning i högre Class, böra dertill hafva företrädesrätt framför dem, som, utan att förut hafva varit i skolan, sig till inträde anmäla, men i afseende på de sednare förhålles lika som

med dem, hvilka söka inträde i den Förberedande Classen». Denna revisionens hemställan föranledde ingen åtgärd från regeringens sida, och den följande eller 1843 års skolrevision intog i denna fråga en helt annan ståndpunkt. Med afseende härå yttrar revisionen, att, ehuru revisionen icke är i tillfälle att bestämma, huru stort antal lärjungar kan af en lärare behörigen skötas, helst sådant i så betydlig mån ankommer på lärares olika förmåga, torde dock för gifvet kunna antagas, att flere än 25 till 30 lärjungar icke kunna af en lärare behörigen skötas, och att, då antalet går deröfver, duplikant må tillsättas. Och hemställer revisionen, att, som af de inkomna berättelserna framgått, att uti flera högre och lägre skolor tilloppet af lärjungar är så stort, att deras undervisning icke kan af det för handen varande lärareantalet tillbörligt bestridas, genom nådig proposition till rikets näst sammanträdande ständer måtte varda äskadt ett anslag, af hvilket på underdånig anmälan af vederbörande eforer arfvoden för så lång tid behovet kräfver må åt extra lärare i nåder varda anvisade.

För skolornas skyldighet att mottaga alla inträdessökande, som fullgjort villkoren för intagning, uttalar sig 1856—58 års riksdag ganska bestämdt, men synes afse, att det derigenom uppkommande behovet af ökade lärarekrafter skulle tillgodoses genom anställande af ordinarie och icke af extra ordinarie lärare. I sin underdåniga skrifvelse den 25 februari 1858 säga nemligen rikets ständer, att rikets ständer, som ansett, att då vid de högre elementarläroverken lärjungarnes antal stiger till 200, ett normalantal af 16 lärare torde böra antagas, samt att, då antalet af lärjungar ökas med 30 eller 40, en lärare utöfver det nämnda normalantalet bör påräknas, funnit det böra föreskrifvas, dels att städse de två yngste lärarne vid hvarje skola, i händelse de genom framdeles inträffande förändringar skulle finnas umbärlige, måtte förklaras skyldige att inträda i tjenstgöring vid annan skola, helst inom stiftet, dels att läroverksstyrelsen i hvarje stift må tilläggas rättighet att för hvarje gång lärjungeantalet vid ett läroverk ökas med 30 eller 40, om så lämpligt pröfvas, inkomma med anmälan om behovet af ännu en ny lärare, hvilken då må anställas med samma rättigheter och skyldigheter som de öfrige.

I öfverensstämmelse med denna grundsats, som af Riksdagen i det hela synes hafva fasthållits under de två följande årtiondena, beviljades anslag dels till inrättande af nya läroverk dels hufvudsakligen till utvidgande af de befintliga genom tilläggande af en mängd nya ordinarie lärarebefattningar. Så steg vid här ifrågakvarande läroverk de ordinarie lärarebefattningarnas antal, som år 1824 utgjorde 362, 1832: 376, 1843: 380 och 1853: 394 (deraf 26 lärare i främmande språk och naturalhistoria

med lägre aflöning), år 1858 till 528, 1864 till 613, 1873 till 756 och 1882 till 808 (Bil. A).

Oaktadt denna raska stigning af de ordinarie lärarnes antal, kunde emellertid extra lärare ej undvaras. Visserligen minskades understundom deras antal ganska betydligt, då ett större antal fasta platser tillkommit, men snart steg det åter ganska snabbt. Så utgjorde (Bil. A) antalet af statsmedel aflönade duplikanter och extra lärare år 1824: 14, 1832: 13, 1843: 11, 1853: 70, 1864: 44, 1873: 74 och 1882: 116. Till jämförelse härmed torde böra anföras lärjungeantalet vid ifrågavarande läroverk under nämnda år, för så vidt det kunnat utrönas. Detta utgjorde (Bil. A) år 1824: 4,852, 1832: 5,053, 1843: 5,817, 1858: 7,819, 1864: 11,664, 1873: 12,373 och 1882: 15,107.

Redan 1870—72 års skolkommitté anmärkte, att ofvannämnda af 1856—58 års riksdag uppställda och af regeringen gillade grundsats icke kunnat genomföras, i synnerhet därför att behovet af lärarekrafter vid ett läroverk icke blott berodde på antalet lärjungar i det hela, utan nästan i lika hög grad på deras fördelning på särskilda klasser och undervisningslinier. Det hade därför ofta visat sig, att ett läroverk med ett vida mindre lärjungeantal än ett annat kräff ett större antal lärare. Kommittén framhåller vidare de olägenheter upprättandet af parallelafdelningar medför för undervisningen. För att få en parallelafdelning till stånd är det nemligen ej nog med att anställa en ny lärare, ty denne kan i allmänhet icke öfvertaga hela undervisningen i den nya afdelningen, utan ett utbyte af lärarekrafter i flere klasser måste vanligen ega rum för att få undervisningen för den nya afdelningen något så när väl ordnad. Denna rubbning i arbetsordningen upprepas år efter år, ty om en parallelafdelning det ena året upprättas i andra klassen, så föranledes deraf i vanliga fall en parallelafdelning i tredje klassen under det följande året och en i fjerde under det derpå följande o. s. v. Det kan därför icke undvikas, att åtskilliga lärjungar till stort men för sina studier få år efter år byta om lärare i samma ämnen. Denna med flera olägenheter, som härflyta ur de ständigt vexlande parallelafdelningarna, har föranledt kommittéen att föreslå, att så kallade parallelklasser eller parallelafdelningar skola upphöra och endast enkla klasser och afdelningar finnas, samt att ett lärjungeantal af 40 för hvar och en af de fem lägre klasserna samt 30 för hvardera af de öfriga klassernas afdelningar må bestämmas såsom det högsta tillåtna.

Detta kommittéens förslag väckte emellertid lifligt motstånd från många håll och af flera skäl, deribland att man ansåg det af kommittéen såsom tillåtet föreslagna lärjungeantalet för de särskilda klasserna alldeles för högt, samt att man ej kunde godkänna de medel, hvarigenom kommittéen

sökte minska tilloppet till den lärda skolan. Allt förblef därför uti ifråga-
varande afseende vid det gamla ända till år 1881, då ett försök gjordes
att i någon mån fixera parallelafdelningarna vid de talrikare besökta läro-
verken samt att hindra förändring af arbetsordningen omedelbart efter läs-
årets början eller under detsamma. Sistnämnda år föreskrefs nemligen den
10 juni i sammanhang med bestämmande af det antal extra lärare, som
under det följande läsåret finge vid särskilda läroverk anställas, dels det
antal afdelningar, i hvilka lärjungarne inom de tre lägsta klasserna och
undantagsvis äfven inom fjerde och femte klasserna skulle för samma läsår
vid undervisningen i läsämnen fördelas, dels att det högsta antal lärjungar,
som inom dessa läroverk och klasser finge i hvarje särskild afdelning
emottagas, skulle, der icke annorlunda särskildt föreskrefves, bestämmas
hufvudsakligen enligt följande grunder.

1) Lärjungar, som fullgjort de för flyttning till eller intagning i en
klass uti gällande skolstadga föreskrifna villkor, finge i hvarje för den
klassen bestämd afdelning emottagas till ett antal af 30, i nedan angifna
ordning:

- a) lärjungar, tillhörande läroverket;
- b) till intagning vid läroverket anmälde lärjungar, som tillhöra läro-
verkets lärjungeområde;
- c) till intagning vid läroverket anmälde lärjungar från annat allmänt
läroverks lärjungeområde.

2) Befunnes antalet lärjungar, tillhörande de i momentet 1 a och b
nämnda grupper, större än som rymdes inom de för klassen bestämda af-
delningar med 30 lärjungar i hvarje, skulle läroverket vara skyldigt att
af sådana lärjungar undervisa i hvarje afdelning till och med 35, hvaremot
ingen lärjunge, hörande till gruppen 1 c, då finge i klassen intagas.

3) Uppginge antalet lärjungar af gruppen 1 a i någon klass till 35
eller flere på hvarje för klassen bestämd afdelning, finge i den klassen
ingen ny lärjunge vid läroverket inskrivas.

Skulle vid läsetermins början efter verkställd flyttningsexamen befinnas,
att antalet lärjungar i denna grupp i någon klass öfverstege 40 på hvarje
sådan afdelning, borde rektor skyndsamt ingå till chefen för ecklesiastik-
departementet med anmälan om förhållandet jemte förslag till den åtgärd,
som af omständigheterna ansåges påkallad.

4) I fråga om de fem nedersta klasserna skulle lärjunge anses till-
höra lärjungeområdet för det allmänna läroverk, som vore beläget när-
mast intill den ort, der lärjunge hade sitt egentliga hem, och i hvilket
undervisning meddelades i samma klass och på samma linie som den, i
hvilken han sökte inträde. Yngling, som vid läsetermins början anmält sig

till intagning i en af berörda klasser vid något af ofvan nämnda läroverk samt visat sig ega de för klassen erforderliga kunskaper, men i följd af bristande utrymme icke kunnat der emottagas, skulle i motsvarande klass vid annat läroverk, der eljest giltigt hinder för hans mottagande icke finnes, vinna inträde, så framt anmälan derom ofördröjligen gjordes.

Dessa bestämmelser hafva sedermera år efter år upprepats och utsträckts att gälla för de fem lägre klasserna och undantagsvis för sjetten klassen vid de läroverk, der af statsverket aflönade extra lärare finnas anstälde.

Nekas kan visserligen icke, att genom anförda bestämmelser en viss stabilitet införts i berörda läroverks arbetsordning, så att efter deras utfärdande ändringar af densamma genast efter läsårets början mera sällan förekommit, men då de endast gälla för läroverk, der genom statsmedel aflönade extra lärare varit anställda och då antalet extra lärare och parallellafdelningar vid de särskilda läroverken understundom från år till år vexlat, kvarstå ännu flere af de olägenheter, som extra lärare- och parallellafdelningssystemet ansetts medföra.

I följd af det stora antal lärareplatser, som upprättades under de sista åren på 1850-talet samt under förra delen af 1860-talet, saknades under sistnämnda årtionde ofta kompetente sökande till de ledigförklarade lärarebefattningarna, så att åtskilliga befattningar blefvo anslagna lediga tio gånger och mer, utan att någon kompetent sökande anmälde sig. Med anledning häraf beviljades under denna tid af Kongl. Maj:t i ganska stor utsträckning ansökningsrätt till dylika platser åt vikarierande och extra lärare, som erhållit goda vitsord för sin tjenstgöring, utan hinder deraf, att de icke aflagt vederbörlig akademisk examen. Och sålunda blefvo så småningom de nya befattningarna med ordinarie innehafvare besatta. I följd af lättheten att vinna anställning på lärarebanan ökades äfven deras antal, som genom akademiska studier förberedde sig till inträde å densamma. Då emellertid icke få nya lärareplatser tillkommo under senare delen af 1860-talet äfvensom under det följande årtiondet, kunde under hela 1870-talet ordinarie anställning vinnas utan längre dröjsmål af kompetent och duglig sökande, och äfven under sistnämnda decennium beviljades dispens från de fastställda kompetensfordringarna å ett ej så ringa antal extra ordinarie lärare. Att medelåldern af de nyanstälde lärarne vid midten af detta årtionde det oaktadt var temligen hög (bil. B: 1 och 2), torde därför hafva berott dels på den längre tid, som de akademiska studierna kräfde för dem, som aflade sina examina under 1860- och förra delen af 1870-talet, än för dem, som senare aflagt examen, dels derpå, att de, som efter erhållen nådig dispens från akade-

misk examen vunno anställning, ofta voro temligen gamla. Från början af 1880-talet förändra sig emellertid förhållandena på lärarebanan snabbt. Tilloppet till densamma ökas oupphörligt och underlättas genom de lindringar i fordringarna för filosofie kandidat- och licentiatexamen, som blefvo en följd af bestämmelserna i nådiga brefven den 26 januari 1877 och den 12 september 1879. Många af dem, som efter aflagd akademisk examen sökte och erhöilo sysselsättning såsom extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken, saknade dock kompetens för ordinarie anställning, dels emedan de icke undergått examen i för detta ändamål erforderliga ämnen, dels emedan de icke genomgått föreskrifven profärskurs. En stor del af dessa dröjde ganska länge med förvärfvande af dylik kompetens, och ett ej ringa antal vann den blott genom nådig dispens.

Huru stort tilloppet till lärarebanan under denna tid varit, torde bland annat framgå deraf, att, då medeltalet af dem, som under åren 1875—1880 genomgingo profärskurs (bil. C), utgjorde 27,6, detta medeltal för åren 1880—1885 steg till 45,2 och för åren 1885—1890 till 48,4, under det att årligen vida flere anmälde sig till profärs genomgående, än som kunde beredas tillfälle dertill.

Samtidigt dermed att antalet aspiranter till lärareplatser betydligt ökades, minskades nu helt plötsligt antalet till ansökning lediga lärarebefattningar i nästan lika hög grad. Visserligen tillkommo nemligen under åren 1882—1884 7 nya lektorat och 3 nya adjunkturer (bil. D) på grund af beslut, som redan under 1870-talet fattats angående några läroverks utvidgning, men i stället fingo ganska många af de redan befintliga lärarebefattningarna icke vid inträffad ledighet besättas med ordinarie innehafvare i följd af särskilda nådiga föreskrifter. För dessa föreskrifter och den verkan, de medfört, lemnas redogörelse i det följande samt genom bilagorna E: 1—7.

Genom nådigt cirkulär den 11 juli 1862 bestämdes, att, då till rektor vid högre elementarläroverk förordnades ordinarie lärare vid annat läroverk, dennes befattning finge med annan ordinarie innehafvare besättas, hvilken dock skulle vara skyldig att, när förre innehafvaren återtog utöfningen af densamma, träda i tjänstgöring vid det läroverk, Kongl. Maj:ts funne skäligt bestämma. Då genom detta cirkulär icke blifvit bestämdt, huru det borde förfaras, då lärare vid högre elementarläroverk förordnades till rektor vid samma läroverk, tillsattes i början vanligen hans förra befattning med ny ordinarie innehafvare, men då olägenheter häraf visade sig uppkomma, föreskrefs under 1880-talet i allmänhet vid dylika fall i sammanhang med förordnandet, att den förordnades förra tjänst skulle uppehållas genom vikarie med ett högre arfvode än det eljest utgående.

På grund häraf uppehölls, såsom af bilaga E: 1 framgår, 18 lektorsbefattningar genom vikarier, då genom nådiga cirkuläret den 12 september 1890 utan inskränkning bestämdes, att, då ordinarie lärare af Kongl. Maj:t förordnas till rektor vid allmänt läroverk, hans befattning skall besättas med ny ordinarie innehafvare, hvilken skall vara underkastad ofvan nämnda skyldighet.

I nådigt bref den 8 februari 1867 (bil. E: 2) föreskrefs, att tvenne lediga adjunktsbefattningar vid Malnö högre elementarläroverk tills vidare skulle uppehållas med vikarier. Denna föreskrift upphäfdes genom nådigt beslut den 28 augusti 1885, enligt hvilket dessa befattningar fingo i vanlig ordning tillsättas.

På ansökning af rektor och lärarekollegium vid Falu högre allmänna läroverk och i öfverensstämmelse med domkapitlet i Vesterås hemställen, förordnade Kongl. Maj:t den 16 augusti 1878 (bil. E: 3), att en för tillfället ledig adjunktsbefattning vid Falu läroverk tills vidare icke skulle med ordinarie innehafvare återbesättas, utan borde uppehållas med vikarie, hvilken företrädesvis skulle hafva att undervisa på det högre skolstadiet.

Genom nådigt cirkulär den 12 juni 1882 meddelades föreskrift, att vid treklassiga allmänna läroverk äfvensom vid pedagogier läraretjänster, hvilka derefter blefve lediga, icke finge med ordinarie innehafvare besättas, utan skulle tills vidare uppehållas på förordnande. I följd af denna föreskrift hafva, såsom bilagan E: 4 visar, 42 lärarebefattningar, som derefter blifvit lediga, icke fått tillsättas. Af dessa hörde 16 till läroverk, som genom nådiga beslut den 22 maj 1891 och den 16 december 1892 blifvit indragna, men de öfriga 26, nemligen 13 rektorat, 12 kollegat och 1 pedagogbefattning höra till läroverk, som ännu ega bestånd.

Genom nådigt bref den 24 oktober 1885 förordnades, dels att vid läroverken i Hudiksvall, Enköping, Norrtelje, Mariestad och Arboga lediga eller ledigblifvande lärarebefattningar icke skulle med ordinarie innehafvare besättas, utan tills vidare uppehållas på förordnande, dels att samma bestämmelse skulle gälla en kollegabefattning vid hvartdera af läroverken i Borås, Lidköping, Eskilstuna, Göteborg, Kristinehamn och Piteå. Med anledning af dessa bestämmelser, som upphäfdes genom nådigt beslut den 15 april 1887, utom beträffande rektorsbefattningar vid de nämnda femklassiga läroverken, hafva 1 rektorat och 3 kollegabefattningar under kortare tid stått lediga (bil. E: 5).

Genom nådigt cirkulär den 15 april 1887 föreskrefs, att lediga och ledigblifvande rektorsbefattningar vid de femklassiga allmänna läroverken icke finge med ordinarie innehafvare besättas, utan skulle tills vidare på förordnande uppehållas, samt att vid inträffande ledighet 2 lektorsbefatt-

ningar vid läroverket i Strengnäs samt 1 lektors- och 2 adjunktsbefattningar vid läroverket i Vesterås tills vidare icke skulle återbesättas. På grund af denna föreskrift hafva (bil. E: 6) 2 lektorsbefattningar vid läroverket i Strengnäs stått lediga, till dess de genom nådigt beslut den 12 september 1890 indrogos, samt 10 rektorsbefattningar vid femklassiga läroverk, deri inbegripen den i förra stycket nämnda, upphållits genom vikarier, till dess de blifvit, i öfverensstämmelse med nådiga kungörelsen den 16 december 1892 och kongl. cirkuläret af samma dag, tillsatta; och har slutligen en ledig adjunktsbefattning vid läroverket i Vesterås förblifvit obesatt och en uppehållits med vikarie, till dess ordinarie innehafvare hunnit i enlighet med nådiga brefvet den 31 december 1890 tillsättas.

I öfverensstämmelse med 1890 års riksdags beslut indrogos dels genom nådigt bref den 22 maj 1891 2 tvåklassiga och 4 enklassiga pedagogier med slutet af läsåret 1890—91, hvarigenom 8 vid tillfället lediga ämneslärareplatser, nemligen 2 rektors-, 2 kollega- och 4 pedagogbefattningar, försvunno (bil. E: 7), dels genom nådigt bref den 16 december 1892 med slutet af läsåret 1892—93 2 treklassiga allmänna läroverk samt 4 tvåklassiga och 4 enklassiga pedagogier, hvarigenom de ordinarie ämneslärarebefattningarnas antal minskades med 18, nemligen 6 rektors-, 8 kollega- och 4 pedagogbefattningar (bil. E: 7), af hvilka 1 rektors-, 5 kollega- och 2 pedagogbefattningar vid tillfället voro lediga.

Enligt 1890 års riksdags medgifvande skulle emellertid, i den mån tillgångar blefve disponibla genom tillämpning af bestämmelserna om indragning af nyss berörda läroverk, upprättas 32 nya ämneslärareplatser, nemligen 8 lektors- och 24 adjunktsbefattningar. Af dessa hafva enligt nådigt bref den 19 juni 1891 9 adjunktsbefattningar blifvit å läroverkens stat uppförda och förklarade till ansökning lediga (bil. D). När de öfriga 15 adjunkts- och 8 lektorsbefattningarna kunna komma att tillsättas, är ännu obestämdt. I enlighet med Eders Kongl. Maj:ts proposition och nämnda riksdags beslut skola nemligen de vid läroverkens indragning å dessas stat qvarstående lärarne uppföras på indragningsstat med de löneförmän, som enligt gällande ordinarie stat dem tillkomma. Menas här med indragningsstat en de allmänna läroverkens indragningsstat och icke den allmänna indragningsstaten, skulle tydligen följden blifva, att de nya befattningarna icke skulle få tillsättas, förr än medel till deras aflöning blefve disponibla genom de å de indragna läroverkens stat qvarstående lärarnes afgång genom döden, hvilket åter, då flere bland dessa äro medelålders män, kan draga ut till långt in på nästa århundrade.

Sammanfatta vi det sålunda anförda, visar sig, att sedan år 1882 ej mindre än 80 ämneslärarebefattningar längre eller kortare tid stått lediga

utan att få tillsättas, att 28 af dessa ännu äro obesatta (bil. E: 3 och 4), ehuru de tillhöra läroverk, hvilka äro afsedda att fortfarande ega bestånd, samt att härigenom de extra ordinarie lärarnes befordran blifvit i väsentlig mån fördröjd. Vidare finna vi, att de ordinarie ämneslärarebefattningarnas antal, som vid början af år 1882 var 802, under samma år ökades med 6 och under 1884 med 4, så att det då utgjorde 812 (bil. D). År 1890 minskades detta antal med 2 och 1891 med 8, men ökades sistnämnda år med 9. År 1893 minskades det åter med 18, så att det för närvarande utgör 793 eller 9 mindre än vid början af år 1882. Lägger man härtill, att af dessa 793 28 stå lediga utan att få tillsättas, samt att 32 äro så beskaffade, att de, ifall de blifva lediga, tills vidare icke få återbesättas (Bil. E: 4), så inses lätt, huru mycket utsigterna till befordran under det sista årtiondet minskats. Ännu tydligare framträder detta, om man jemför de ordinarie och de extra ordinarie lärarnes antal med hvarandra. För att finna de tjenstgörande ordinarie lärarnes antal måste man från de fasta lärareplatsernas antal 793 först afräkna de 28, som stå lediga utan att få tillsättas, och vidare antalet ordinarie lärare med så godt som ständigt tjenstledighet, hvilket torde uppgå till omkring 50 (bil. F). Såsom tjenstgörande skulle då återstå 715, men af dessa åtnjuta omkring 60 årligen tillfällig tjenstledighet, som understundom sträcker sig öfver hela läsåret, men i allmänhet inskränker sig till en termin eller kortare tid. Såsom medeltal för hela året torde därför de faktiskt tjenstgörande ordinarie lärarnes antal icke kunna antagas högre än 690. De extra ordinarie lärarnes antal torde åter kunna anslås till omkring 290, nemligen 136 af staten aflönade extra lärare, 19 af kommun eller enskilda aflönade extra lärare samt omkring 135 vikarier, deri ej medräknade sådana, som tjenstgöra några få veckor, men egentligen icke egnat sig åt lärarebanan (bil. G).

Nära 30 procent af hela lärarepersonalen äro således för närvarande extra ordinarie lärare. Att detta förhållande är ytterst ofördelaktigt såväl för undervisningen som för lärarekåren i dess helhet, men i synnerhet för de extra ordinarie lärarne är ostridigt. Under läsåren 1876—1893 hafva i medeltal årligen tillsatts 7 lektors- och 18,5 adjunkts- och kollegabefattningar med förut obefordrade lärare (bil. B), och af dessa hafva i medeltal 2,9 varit docenter vid något af rikets universitet, så att högst 24 af de vid läroverken tjenstgörande extra ordinarie lärarne årligen vunnit fast anställning vid desamma. Under förutsättning af att dessa förhållanden förblefve oförändrade under den närmaste framtiden samt att samtliga nu befintliga extra ordinarie lärare qvarstannade vid de allmänna läroverken och der sökte anställning, äfvensom att tillsättning af lärareplatser egde rum efter sträng anciennitet, så att ingen af dem, som hädanefter inträdde

såsom extra ordinarier på lärarebanan, före dem vunne befördran, skulle det nemligen dröja 12 år, innan de alla erhållit ordinarie plats. Då emellertid enligt gällande befördringslag flere tjensteår gifva företräde, endast då alla andra befördringskäl äro lika, och då detta lagens medgifvande åt tjensteåldern ytterligare inskränkes genom bestämmelsen, att vid tillsättningen skäligt afseende äfven skall fästas å behovet af yngre och friskare krafter till sysslans bestridande, inses lätt, att en stor del af de nuvarande extra ordinarie lärarne, derest denna lag förblir oförändrad, knappast har någon utsigt till befördran. Dels äro nemligen många af dem redan till ålder komna, dels kan man antaga, att årligen några nya tillkomma, som i undervisningsskicklighet och kunskaper visa sig öfverlägsna flertalet af de äldre.

Hvilka följder de i det föregående anförda förhållanden och bestämmelser haft för lärarekåren och särskildt för de extra ordinarie lärarne, visas till en del af bilagorna.

Af bilagorna B: 1 och 2 framgår, att medelåldern vid första gången vunnit befördran under åren 1868—1893 vexlat på sätt nedanstående tabell utvisar.

Medelålder vid första gången vunnit befördran

f ö r	utnämnde under läsåren				
	1868—72	1876—81	1881—86	1886—91	1891—93
lektorer	31,5	32,5	32,9	34,0	35,1
adjunkter eller kolleger	29,9	33,1	35,3	37,1	39,1

Häraf ser man, att vid slutet af 1860- och början af 1870-talet, då tillgången på lediga lärarebefattningar i allmänhet var ganska god och då befördringarna kunna anses hafva försiggått temligen raskt, lektorsbefattning i regel kunde erhållas före fyllda 32 år och adjunktsbefattning före fyllda 30 år. Under senare delen af 1870-talet steg medelåldern för lektorer med 1 år men för adjunkter med mer än 3 år. Under 1880- och de första åren af 1890-talet fortsätter stigningen från period till period för lektorer med $\frac{1}{2}$ år, $1\frac{1}{2}$ år och $2\frac{1}{2}$ år samt för adjunkter med 2 år, 4 år och 6 år, så att en under åren 1891—1893 nyutnämnd adjunkt i

regeln var mer än 9 år äldre än sådan lärare utnämnd under åren 1868—72. Hvad en dylik åldersskillnad i ekonomiskt hänseende har för en betydelse är lätt att inse. Deraf att medelåldern för lektorer stigit vida långsammare än den för adjunkter, kan man draga den slutsatsen, att de, som vid inträdet på lärarebanan gjort djupare studier och aflagt högre examina, i regeln haft större framgång och trots den längre tid, de väl i allmänhet egnat åt sina studier, vid tidigare ålder vunnit fast anställning än de, som mött med ringare examensbetyg. I denna uppfattning styrkes man ytterligare genom en blick å bilagan B: 3, af hvilken framgår, att ett ganska stort antal af dem, som under åren 1876—1893 utnämndes till adjunkter, aflagt högre examina, än som af lagen kräfts för kompetens till adjunktsbefattning. Så voro af 315 under denna tid utnämnde adjunkter 90 filosofie doktorer eller licentiat, 1 teologie kandidat och minst 60 filosofie kandidater enligt 1853 års stadga, under det att endast 20 saknade akademisk examen.

Tabellerna B: 1 och 2 upplysa vidare, att af dem, som utnämnts till lektorer under perioderna 1876—81, 1881—86, 1886—91 och 1891—93 voro 30 år eller derunder respektive 10, 13, 5 och 5 samt öfver 40 år respektive 0, 3, 4 och 4, och att af dem, som under samma perioder utnämnts till adjunkter, voro 30 år eller derunder respektive 31, 7, 2 och 5 samt öfver 40 år respektive 6, 9, 17 och 19. Här af finner man, att framstående duglighet och kunskaper visserligen ännu kunna möjliggöra en rask befordran på lärarebanan, men att deras antal, som först vid högre ålder erhålla fast anställning, oafbrutet och starkt stiger.

För de extra ordinarie lärarnes ålders- och kompetensförhållanden, sådana dessa voro under vårterminerna 1889 och 1893, lemnas redogörelse i bilagorna H: 1—4. Då emellertid tillräckliga och tillförlitliga primäruppgifter med afseende å lefnads- och tjänsteålder endast för 1889 stått kommitterade till buds, hafva de beträffande år 1893 måst inskränka sig till en undersökning af kompetensförhållandena. Såsom af bilagan H: 1 framgår, egde 159 af de under vårterminen 1889 tjänstgörande 253 extra ordinarie lärare, angående hvilka fullständiga uppgifter erhållits, kompetens för sökande af lektors- eller adjunktsbefattning, under det att 94 saknade dylik kompetens. Af de kompetente voro de två yngste 25 år och blott 10 voro under 30 år, 59 voro 30 till 34 år, 48 voro 35—39 år och 42 voro 40—59 år. Af dem, som saknade kompetens, var den yngste 23 år, 21 voro under 30 år, 36 voro 30—34 år, 22 voro 35—39 och 15 voro 40—58 år. Bilagan H: 2, som redogör för tjänsteåldern, visar, att af dem, som 1889 egde kompetens, 77 tjänstgjort 5 år eller kortare tid, 64 tjänstgjort från och med $5\frac{1}{2}$ till och med 10 år, samt 18

tjenstgjort 11—19 år, under det att bland dem, som vid nämnda tid saknade kompetens, 67 tjenstgjort 5 år eller kortare tid, 19 $5\frac{1}{2}$ —10 år och 8 $10\frac{1}{2}$ — $20\frac{1}{2}$ år. Då emellertid flere af dem, som 1889 voro kompetente till sökande af ordinarie lärareplats, icke vid inträdet på lärarebanan egde sådan kompetens, faller en icke ringa del af dessas tjenstgöring på den tid, under hvilken de saknade kompetens, hvilket framgår af bilagan H: 3, hvilken angifver den tid, som de 159 kompetente extra ordinarie lärarne tjenstgjort efter vunnen kompetens, äfvensom deras lefnadsålder. Här af finner man, att efter vunnen kompetens en, som var 39 år gammal, tjenstgjort 13 år, 4 hade tjenstgjort 11 och 4 10 år, och dessa åttas lefnadsålder låg mellan 38 och 50 år; 14 hade tjenstgjort 8—9 år och voro i en ålder mellan 34 och 59 år. Af två, som voro 44 år gamla, hade den ene tjenstgjort 2, den andre 3 år och af två, som voro 42 år, hade en tjenstgjort 1 och den andre $1\frac{1}{2}$ år. Af två, som voro 41 år, hade en tjenstgjort $1\frac{1}{2}$ och en 2 år, och af två, som voro 38 år, hade en tjenstgjort $\frac{1}{2}$ och en $1\frac{1}{2}$ år.

Otvifvelaktigt torde därför vara, att för åtskilliga befördran försenats genom den omständigheten, att de icke vid inträdet på lärarebanan egt föreskrifven kompetens. Emellertid har förhållandet i detta afseende betydligt förbättrats på de fyra sista åren, ty då 1889 94 af 253 eller 37 procent saknade kompetens, voro år 1893 af 291 blott 49 eller nära 17 procent utan kompetens (bil. H: 4). Enligt uppgift i petitionen har deremot åldersförhållandena inom extra lärarekåren under de sista åren blifvit ännu ogynsammare än under 1889, så att åldersgruppen 45—61 år vuxit med 113 procent och åldersgruppen 40—44 med 10 procent. Kommittéerade hafva icke varit i tillfälle att kontrollera dessa siffror, men hafva intet skäl att betvifla deras rättighet.

Såsom ett medel till undanröjdande af detta missförhållande föreslås i petitionen, att vid befördningar till ordinarie lärareplatser må inrymmas större betydelse åt tjenstgöringsmeriter.

Utan svårighet torde man blifva ense derom, att anciennitetsprincipen vid befördningar inom lärarekåren icke kan med stränghet tillämpas. Ty det måste ofta inträffa, att den till tjensteåren äldste bland dem, som ega formel kompetens till en ledig befattning, icke är lämplig för densamma eller ens i stånd att på ett något så när tillfredsställande sätt uppehålla den, emedan hans studier och föregående lärareverksamhet fallit inom helt andra ämnen än dem, som höra till den ifrågavarande platsen. Men det torde äfven erkännas, att det ej skulle vara lämpligt, att vid tillsättning af lärareplatser tillämpa anciennitetsprincipen ens i den utsträckning, sådant verkligen låter sig göra, då ju läroverkens och undervisningens be-

hof af dugande och insigtsfulla lärare härvid måste vara hufvudsynpunkten. Men lärarens kall kräver mer än annan embetsverksamhet särskildt anlag och håg för detsamma samt fortsatta studier, och blott rutin och flit kunna icke å lärarebanan i samma grad ersätta dessa egenskaper som å de lägre platserna inom embetsverken. Detta hindrar emellertid icke, att mer afseende lämpligen och billigtvis bör fästas vid tjenstgöringsmeriter, än som af nu gällande bestämmelser medgifves. Kommitterade hafva därför i det förslag till ändringar af befordringslagen, som kommitterade afgifvit i samband med sitt förslag till ändrad anordning af undervisningsproffen för lärarebefattningar, företagit en omarbetning af 1878 års skolstadgas §§ 64 och 68 i afsigt att åt en längre väl vitsordad föregående tjenstgöring gifva större betydelse, särskildt vid extra ordinarie lärares befordran till adjunktsbefattning. I stället för att för närvarande den föregående tjenstetidens längd endast skall tagas i betraktande, om alla andra befordringsskäl äro lika, och detta blott såvida icke till sysslans bestridande anses krävas yngre och friskare krafter, hafva kommitterade sålunda föreslagit, att denna inskränkning icke må gälla i fråga om extra ordinarie lärare, samt att tjenstgöringens längd må gälla såsom befordringsgrund jemte nit och skicklighet att undervisa samt lärdomsförtjenster, ehuru såsom svagare än dessa. Härigenom kan således en väl vitsordad tjenstgöring, om den varit tillräckligt lång, öfverväga ett icke allt för stort företräde hos en medsökande med afseende å de båda förutnämnda befordringsgrunderna. Längre anse sig kommitterade icke i detta hänseende böra gå, utan hålla före, att berättigade klagomål öfver nu gällande bestämmelser skulle kunna anses afhjelpa genom fastställande af den föreslagna lydelsen af skolstadgans § 63 (nuvarande §§ 64 och 68).

Tydligt är emellertid, att, om än härigenom äldre extra ordinarie lärares befordran underlättas, undanröjas derigenom ingalunda de olägenheter extraläraresystemet medfört eller det bekymmer, hvarmed de extra ordinarie lärarne se sin framtid till mötes. Detta kan endast ske genom att öka antalet af de platser, som få med ordinarie innehafvare besättas.

Såsom ofvan blifvit framhållet, stå, i öfverensstämmelse med nådiga cirkuläret den 12 juni 1882, 26 ämneslärarebefattningar lediga vid 17 treklassiga allmänna läroverk och 4 pedagogier, hvarjemte de öfriga 32 ämneslärarebefattningarna vid dessa läroverk vid de nuvarande innehafvarnes afgang tills vidare icke få återbesättas. Vare sig nu ifrågavarande läroverk framdeles skola bibehållas oförändrade, ombildas eller tilläfventyrs, beträffande ett eller annat bland dem, indragas, synas inga egentliga olägenheter kunna uppstå derigenom, att bemälda cirkulär så till vida upphäfdes, att lediga eller ledigblifvande ämneslärarebefattningar vid berörda

läroverk finge i vanlig ordning tillsättas, om blott i samband dermed stadgades, att de sålunda tillsatta lärarne skulle vara skyldige att underkasta sig den förflyttning till annan skola och den förändrade tjänstgöring, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva. Komme några af dessa lärare att sakna användning vid det läroverk, de närmast tillhörde, skulle det nemligen icke möta någon större svårighet att anvisa dem sysselsättning vid annat läroverk.

Den adjunktsbefattning vid allmänna läroverket i Falun, som enligt nådiga brefvet 1878 tills vidare skall uppehållas genom vikarie, anse kommitterade äfven kunna utan olägenhet förses med ordinarie innehafvare, då för närvarande god tillgång finnes på sökande till adjunktspatser, hvilka äro väl förberedda för undervisning på det högre skolstadiet. Deremot finna sig kommitterade icke böra föreslå tillsättning af den adjunktsbefattning, som på grund af nådiga brefvet den 31 december 1890 står obesatt vid allmänna läroverket i Vesterås, förrän den beslutade indragningen af en lektorsbefattning vid läroverket egt rum. Detta läroverk synes nemligen för närvarande icke hafva behof af flere lärare än dem, som nu tjänstgöra derstädes.

I det föregående hafva kommitterade vidare nämnt, att 1890 års riksdag medgifvit upprättande af 8 nya lektors- och 24 nya adjunktspatser vid de allmänna läroverken, samt att af dessa redan 9 adjunktspatser blifvit å vederbörande läroverks stat uppförda och i vanlig ordning tillsatta, men att de återstående 8 lektors- och 15 adjunktsbefattningarna icke torde få tillsättas, förr än medel för detta ändamål blifva disponibla genom de lärares afgang, hvilka den 1 juli 1893 qvarstodo på de indragna läroverkens stat. Tillsättningen af flere eller färre af dessa patser skulle således komma att uppskjutas till en obestämbad framtid. De läroverk, hvilka dessa patser tilldelats, äro emellertid i stort behof af desamma, hvilket lätt inses vid en blick på bilagan G, som innehåller uppgift å det antal extra lärare, som vid läroverken varit anställda under årtiondet 1882—1892. Kommitterade anse sig därför böra hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen, att de lönebelopp, som skola utgå till de på de indragna läroverkens stat qvarstående lärarne, må uppföras å allmänna indragningsstaten och att således de beviljade nya lärarebefattningarna må få oförtöfvadt tillsättas.

Genom bifall till hvad kommitterade i dessa båda punkter hemställt skulle å ena sidan de ordinarie lärarnes antal ökas med 50 samt å andra sidan antalet vikarier minskas med 27 och antalet extra lärare med 23. Antalet extra ordinarie lärare skulle det oaktadt komma att uppgå till omkring 240 och de af staten aflönade extra lärarnes till öfver 110.

Äfven under förutsättning att lärjungeantalet vid de allmänna läroverken komme att anseeligt minskas, torde dock denna minskning knapast kunna antagas blifva så stor, att mer än 50 af dessa nu erforderliga lärarekrafter blefve obehöfliga. Och denna minskning, om den inträder, torde näppeligen blifva af någon längre varaktighet, då med den allmänna bildningens stigande behovet af högre undervisning och dermed äfven lärjungeantalet vid de härför afsedda läroverken oupphörligt växer. Visserligen kan under några år ett stillastående eller till och med ett sjunkande af berörda lärjungeantal inträffa, men när de tillfälliga omständigheter, som hållit detsamma nere, upphöra, stiger det, såsom af vårt skolväsendes utveckling under detta århundrade visas, åter med rask fart. Utan att behöfva befara, att några af de ordinarie lärarne skulle blifva utan användning, skulle man därför, enligt kommitterades åsigt, kunna gifva 60 af de ofvan nämnda extra lärarne fast anställning, om i sammanhang dermed meddelades bestämmelser, enligt hvilka ett större antal ordinarie lärare än hittills vore skyldiga, att, derest de kunde umbäras vid de läroverk, der de vunnit anställning, underkasta sig den förflyttning till annat läroverk och den förändrade tjänstgöring, som Kongl. Maj:t funne skäligt bestämma. För närvarande gäller dylik bestämmelse med afseende å de två yngste lärarne vid högre allmänt läroverk och beträffande yngste kollega vid tre- och femklassiga läroverk. Detta antal flyttbara lärare kunde antingen fördubblas eller ock för hvarje läroverk särskildt bestämmas med hänsyn till antalet der tjänstgörande lärare af lektors- och adjunktsgrad.

Den kostnad, som skulle förorsakas statsverket genom öfverflyttandet af 60 af de nuvarande extra lärarne på ordinarie stat, synes icke blifva öfver måttan stor, men är tydligen i väsentlig mån beroende på, huru många af de nya platserna skulle blifva lektors- och huru många adjunktsbefattningar. Med hänsyn härtill vilja kommitterade erinra derom, att lektorer blott förekomma vid de högre allmänna läroverken samt utgöra något öfver $\frac{1}{3}$ af samtliga vid dessa läroverk anstälde ordinarie ämneslärare. Tillämpades detta förhållande äfven på de ifrågavarande nya befattningarna, skulle 20 blifva lektors- och 40 adjunktsbefattningar. Så många nya lektorsplatser synas dock icke böra ifrågasättas, då parallelafdelningarna företrädesvis förekomma i de lägre och mellanklasserna; men för att tillgodose de läroverk, der parallelafdelningar inom de högsta klasserna framdeles anses erforderliga, äfvensom åtskilliga bland dem, som för närvarande sakna full lektorsuppsättning, torde minst 12 nya lektorsbefattningar krävas. Då för närvarande extra lärare, som fullgjort vilkoren för att kunna till ordinarie lärare utnämnas, i arfvode åtnjuta 1,800 kronor, under det ordinarie adjunkt uppbär i lön 1,500 kronor och

såsom tillfälligt lönetillägg 500 kronor eller tillsammans 2,000 kronor och ordinarie lektor 2,500 kronor i lön och 500 kronor i lönetillägg eller tillsammans 3,000 kronor, skulle således den ökade kostnaden för 12 nya ordinarie lektorer blifva 14,400 kronor och för 48 nya ordinarie adjunkter 9,600 kronor eller tillsammans 24,000 kronor. Härtill kommer dock kostnaden för ålderstilläggen. Dessa skulle visserligen först komma att utgå efter viss tids tjänstgöring; men då flertalet af dem, som utnämndes till adjunkter, i följd af sin föregående extra ordinarie tjänstgöring kan antagas berättigadt att genast vid tillträdet erhålla ett första ålderstillägg med 500 kronor, torde ett belopp af 24,000 kronor böra beräknas såsom för detta ändamål redan från början erforderligt. Sammanlagda ökningen i kostnaden skulle således uppgå till 48,000 kronor.

Emellertid torde det ej vara lämpligt, att ett så stort antal lärareplatser på en gång tillsättes. Om därför dels de ofvan nämnda 27 lärarebefattningar, som vid åtskilliga läroverk för närvarande stå lediga utan att få tillsättas, dels de 23 af 1890 års riksdag beviljade nya lärareplatserna finge under åren 1894 och 1895 tillsättas, skulle kommitterade vilja föreslå, att af de nu ifrågavarande 60 lärareplatserna en tredjedel eller 20 upprättades under hvart och ett af de tre följande åren.

Kommitterade hemställa därför, att Eders Kongl. Maj:t tacktes till hvar och en af riksdagarne 1895—1897 göra framställning om upprättande af 4 nya lektors- och 16 nya adjunksbefattningar, med rätt för Eders Kongl. Maj:t att efter sig företeende omständigheter bestämma, vid hvilka läroverk de särskilda befattningarna närmast skola fästas.

Då kommitterade nu öfvergå att yttra sig angående det i petitionen framställda yrkandet på ändrade bestämmelser rörande sättet för de extra ordinarie lärarnes anställning, vilja kommitterade först fästa uppmärksamheten derå, att flere af dem, som undertecknat petitionen, förklarar sig icke instämma i detta yrkande. De olägenheter, som, enligt hvad i petitionen uppgifvits, skulle härflyta ur det hittills gängse sättet för extra ordinarie lärares anställning, skulle hufvudsakligen vara, att den extra ordinarie läraren förordnas blott på kortare tid och lätt kan blifva helt och hållet utan anställning; att han ofta måste flytta till annat läroverk och öfvertaga undervisning i andra ämnen än dem, åt hvilka han förut egnat sin verksamhet; att sådana, som sakna kompetens till ordinarie lärareplats, kunna förordnas framför dem, som ega dylik kompetens, något, som äfven understundom egt run; och att därför den extra ordinarie lärarens ställning är i hög grad osäker och otillbörligt beroende af de lokala myndigheterna, rektor och eforus. Till undanrödjande af dessa

olägenheter yrkas, att de extra ordinarie lärarne må förordnas på längre tid samt af kongl. ecklesiastikdepartementet.

För att utröna, i hvilken utsträckning redan anställda extra ordinarie lärare blifvit alldeles utan anställning eller varit underkastade förflyttning till annat läroverk, hafva kommitterade med ledning af de 11 sista årens redogörelser för de allmänna läroverken följt de under vårterminen 1893 vid dessa läroverk anställda vikarierande och extra lärares föregående tjänstgöring. Härvid har visat sig, att af de 291 extra ordinarie lärare, som under hela nämnda termin eller någon större del deraf innehåft förordnande vid de allmänna läroverken och af hvilka, enligt hvad ofvan angifvits, vid denna tid 49 och förut ett ännu större antal saknade kompetens, ej mindre än 261 efter en gång vunnen anställning oafbrutet tjänstgjort. De öfriga 30, af hvilka åtminstone hälften torde hafva saknat kompetens, hafva under längre eller kortare tid (1—10 terminer) varit utan anställning vid allmänt läroverk; men af dessa hafva, enligt hvad till kommitterades kännedom kommit, 13 afbrutit sin lärareverksamhet för att idka akademiska studier och 3 såsom vikarier måst lemna rum för ordinarie lärare. Beträffande de återstående 14 hafva kommitterade deremot icke kunnat vinna någon upplysning angående anledningen till afbrottet i deras tjänstgöring. Antagligt är emellertid, att åtskilliga varit hindrade af sjukdom och att de öfriga icke kunnat erhålla anställning, ehuru de sökt sådan. Vidare har af undersökningen framgått, att förflyttning af extra ordinarie lärare från ett läroverk till ett annat ej ofta förekommit, utan att det öfvervägande flertalet under många år, somliga hela sin tjänstetid, varit anställda vid samma läroverk.

Då behovet af extra ordinarie lärare på olika tider är olika stort, ligger det i sakens natur, att icke alla vid en viss tidpunkt anställda extra ordinarie lärare kunna hafva utsigt att få fortsatt, oafbruten anställning, och ännu mindre är tydligen utsigten att få sådan anställning vid samma läroverk. Då vidare en extra ordinarie lärare icke kan öfvertaga hvilken undervisning som helst, måste understundom inträffa, att i och för en speciel tjänstgöring en yngre eller mindre meriterad föredrages framför en äldre eller i det hela mera meriterad. Tager man dessa omständigheter i betraktande, torde man näppeligen kunna undgå att erkänna, att af ofvan angifna förhållande framgår, det de tillsättande myndigheterna ingalunda förfarit hänsynslöst, utan efter bästa förmåga tillgodosett de redan anställda extra ordinarie lärarne. Att dessa lärare understundom måste öfvertaga undervisning i andra ämnen än dem, som de anse sig bäst kunna sköta, är en olägenhet, som de dela med de ordinarie lärarne

och som, så länge vikarier och extra lärare äro behöfliga, icke torde kunna undanrödjäs.

Genom cirkulär den 18 november 1882 fäste statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet samtliga eforalstyrelsers uppmärksamhet på önskvärdheten deraf, att vid inträffande behof af nya vikarierande eller extra lärare vid de under deras inseende stående allmänna läroverk, särskildt afseende göres på sådana sökande, som på stadgadt sätt förberedt sig för lärarekallet, under förutsättning att de jemväl med hänsyn till dem tillkommande undervisningsämnen kunna anses ega erforderlig skicklighet. Att det oakadt ett ganska stort antal extra ordinarie lärare, som saknade kompetens, tjenstgjorde ännu år 1889 och äfven under vårterminen 1893, ehuru deras antal under mellantiden betydligt minskats, har i det föregående blifvit framhållet. Huruvida lämplige, kompetente sökande vid deras anställning verkligen voro att tillgå, hafva kommitterade deremot icke kunnat utröna.

Då arfvoden åt extra lärare samt tjenstledighet för ordinarie lärare i allmänhet icke beviljas för längre tid än ett år i sänder, kan tydligen förordnande för extra ordinarie lärare i regeln icke meddelas för längre tid. På de flesta ställen torde äfven vara sed att utfärda förordnande för hela den tid, under hvilket behovet af extra ordinarie lärare är obestriddigt. Några myndigheter hafva dock för vana att icke utfärda förordnande för längre tid än en termin i sänder. Ehuru kommitterade anse lämpligt att dylika förordnanden meddelas för så lång tid på en gång, som ske kan, finna de dock icke någon särskild åtgärd med afseende härå erforderlig, då de äro öfvertygade, att sist bemälda myndigheter af sig sjelfva skola utsträcka tiden för berörda förordnanden, då det kan påvisas, att de extra ordinarie lärarne deraf kunna skörda en verklig fördel, utan att läroverkens intresse derigenom åsidosättes.

Med afseende å förslaget, att de extra ordinarie lärarne skulle erhålla sina förordnanden af kongl. ecklesiastikdepartementet, är att anmärka, att det vore föga formenligt, att de extra ordinarie lärarne tillsattes af ecklesiastikdepartementet, under det att de ordinarie lärarne tillsattes af konsistorierna; att departementet tydligen icke kunde meddela dessa förordnanden annat än efter hörande af vederbörande eforus och rektor, då departementet icke på annat sätt kunde få insigt i det speciella behof af lärarekraft, som för tillfället vore att fylla, samt saknade personlig kännedom om de sökande; äfvensom att för utfärdandet af nämnda förordnanden sålunda skulle åtgå mycket längre tid än för närvarande, hvarigenom i många fall högst beaktansvärda svårigheter skulle uppstå.

Kommitterade hemställa därför, att hvad i petitionen blifvit anfördt

och yrkadt med afseende å sättet för de extra ordinarie lärarnes tillsättning icke må till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Hvad slutligen angår den i petitionen framställda anhållan, att åt extra ordinarie lärare, som efter viss tids tjenstgöring af sjukdom eller ålder urståndsättes att tjenstgöra, måtte beredas skäligt understöd, torde det icke kunna förnekas, att för extra ordinarie lärare, hvilken af sjukdom hindras att tjenstgöra, ställningen blifver bekymmersam och att billigheten synes kräfva, att han icke lemnas helt och hållet utan understöd. Kommitterade kunna icke angifva något exempel på, att extra ordinarie tjenstemän erhålla sin aflöning eller någon del deraf för tid, hvarunder de icke tjenstgöra. Men såsom ett i viss mån likartadt fall torde kunna anföras den rätt, som af 1893 års riksdag, med anledning af enskild motion, medgafs åt teckningslärare, att vid tjenstledighet på grund af sjukdom uppbära en del af det arfvode för åt dem uppdragen extra ordinarie tjenstgöring, som skulle hafva till dem utgått, derest de sjelfve bestridt densamma. Samma skäl, som förmådde Riksdagen att bevilja teckningslärarne ersättning för det arfvode för extra ordinarie tjenstgöring, som de på grund af sjukdom måste afstå, synas nemligen kommitterade tala för, att denna förmån äfven må beviljas de extra ordinarie lärarne, alldestund deras tjenstgöring vid läroverken måste anses upptaga hela deras tid och de utöfva sin verksamhet med samma ansvar och sjelfständighet som de ordinarie lärarne.

Beträffande de närmare bestämmelser, som med afseende å dylik ersättning eller understöd kunna anses erforderliga, vilja kommitterade föreslå:

att ifrågavarande understöd må utgå af statsmedel till hvarje extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller pedagogi, som af vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande med full tjenstgöring under hel läse-termin eller derutöfver, men af vederbörligen styrkt sjukdom varit oförmögen att fullgöra sin tjenstgöring, derest han före detta förordnande tjenstgjort vid dylikt läroverk minst ett år; samt

att understödet må utgå för den del af tiden för förordnandet, under hvilken den extra ordinarie läraren varit af sjukdom hindrad att tjenstgöra och annan lärare förordnats att tjensten uppehålla, samt med hälften af det belopp, som skulle hafva utgått till den extra ordinarie läraren, derest han under nämnda tid sjelf tjenstgjort; dock att sådant understöd icke må utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnande på längre tid skulle hafva meddelats.

Då de extra ordinarie lärare, som tjenstgöra såsom vikarier för tjenstledige ordinarie lärare, hvilka det åligger att sjelfva bekosta vikariernas

aflöning, eller såsom extra lärare vid läroverk, vid hvilka undervisningen på kommunens bekostnad utsträckts, förordnas af vederbörande eforalstyrelse, så att det uteslutande beror på denna, hvilka personer, som anställas, synas äfven dessa extra ordinarie lärare vid sjukdomsfall böra erhålla stadgadt understöd af statsmedel. Att understödet föreslagits skola utgå blott under den tid förordnandet varar och högst under ett år, har åter sin grund deri, att den extra ordinarie läraren icke tillhör läroverket längre, än hans förordnande räcker, och att förordnanden af här ifrågasvarande slag i allmänhet gifvas på högst ett år i sänder. Hvad slutligen understödets belopp angår, hafva kommitterade inskränkt sig till att föreslå, att detsamma må bestämmas till hälften af det arfvode, som eljest skulle hafva utgått. De ordinarie lärarne hafva att vid tjänstledighet för sjukdom afstå dels $\frac{1}{4}$ af lönen, dels den del af det tillfälliga lönetillägget, som belöper sig på tiden för tjänstledigheten. En ordinarie adjunkt i lägsta lönegraden afstår således vid tjänstledighet för sjukdom omkring $\frac{2}{5}$ af sin aflöning och öfriga ordinarie lärare en mindre del deraf. Men då de ordinarie lärarne i allmänhet hafva familj, äro de extra ordinarie lärarne i regeln ogifta, hvarför de vid sjukdomsfall böra kunna anses hjälpta med ett mindre belopp.

För de bestämmelser, som i öfrigt föreslagits, torde särskilda skäl icke behöfva anföras.

Vid beräkningen af den kostnad, som understöd vid sjukdomsfall åt extra ordinarie lärare skulle enligt angifna bestämmelser medföra, hafva kommitterade utgått från den förutsättning, att genom tillsättning af dels redan befintliga, dels af Riksdagen redan beviljade ordinarie lärareplatser, de extra ordinarie lärarnes antal kan nedbringas till 240. Antages vidare, att årligen något öfver 8 procent eller 20 af dessa under i medeltal 10 läsveckor genom sjukdom hindras att förrätta sin tjänst, skulle understöd behöfva meddelas för 200 sjukveckor. Sannolikheten af detta antagande kunna kommitterade icke ådagalägga genom någon statistisk utredning af de extra ordinarie lärarnes sjukdomsförhållanden, då primäruppgifter för en sådan statistik saknats; men vid undersökningen af de extra ordinarie lärarnes tjänstgöringstid under sista årtiondet fingo kommitterade det intrycket, att angifna antal sjukveckor snarare borde anses för stort än för litet. De extra ordinarie lärarnes arfvoden äro för närvarande bestämda till 1,500 kronor, 1,800 kronor eller 2,000 kronor för läsår och kunna i medeltal upptagas till 1,800 kronor, som det stora flertalet uppbär. Understödet under sjukdom skulle således utgå med i medeltal 900 kronor för läsår eller 25 kronor för vecka, hvaraf åter följer, att totalkostnaden skulle kunna anslås till omkring 5,000 kronor om året.

Beträffande de extra ordinarie lärare, som på grund af ålder möjligen befinnas otjänstbara, torde fråga om understöd åt dem böra i hvarje särskildt fall underkastas nådig pröfning.

Kommitterade hemställa därför, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen:

att extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller pedagogi, som af vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande under hel läsetermin eller derutöfver med full tjenstgöring, men som af vederbörigen styrkt sjukdom förhindrats att sin tjenst bestrida, må, derest han före detta förordnande tjenstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd, motsvarande hälften af det arfvode, som på grund af ifrågavarande förordnande skulle tillkommit honom, för den tid, hvarunder han varit ur stånd att tjenstgöra, dock att dylikt understöd icke må utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnandet för längre tid meddelats; samt

att för bestridande af härigenom föranledda utgifter ett förslagsanslag af 5,000 kronor må ställas till Eders Kongl. Maj:ts förfogande.

Till besvarande af den nådiga remissen anse sig således kommitterade böra i underdånighet föreslå och hemställa:

1:o) att nådiga cirkuläret den 12 juni 1882 angående ledigblifvande läraretjenster vid treklassiga allmänna läroverk och pedagogier så till vida upphäfves, att lediga eller ledigblifvande ämneslärarebefattningar vid berörda läroverk må i vanlig ordning tillsättas, dock att härvid föreskrifves, att sålunda tillsatt lärare skall vara skyldig underkasta sig den förflyttning till annat läroverk och den förändrade tjenstgöring, som Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma;

2:o) att den adjunktsbefattning vid högre allmänna läroverket i Falun, som på grund af nådiga brefvet den 16 augusti 1878 uppehålles med vikarie, må förses med ordinarie innehafvare;

3:o) att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att de lönebelopp, som skola utgå till lärare, hvilka qvarstå på de jemlikt nådiga brefvet den 16 december 1892 indragna läroverkens stat, må uppföras å allmänna indragningsstaten och att i följd häraf samtliga af 1890 års riksdag beviljade nya lärarebefattningar må få oförtöfvadt tillsättas;

4:o) att gällande bestämmelser rörande lärareplatsers tillsättning må ändras på sätt kommitterade hemställt i sitt den 24 nästlidne november afgifna förslag till ändrade bestämmelser rörande undervisningsprof för lärarebefattningar vid rikets allmänna läroverk jemte dermed i samband stående frågor;

5:o) att Eders Kongl. Maj:t täcktes till hvar och en af riksdagarne 1895—1897 göra framställning om upprättande af 4 nya lektors- och 16

nya adjunksbefattningar, med rätt för Eders Kongl. Maj:t att efter sig företeende omständigheter bestämma, vid hvilka läroverk de särskilda befattningarna närmast skola fästas;

6:o) att hvad i petitionen blifvit anfördt och yrkadt med afseende å sättet för de extra ordinarie lärarnes anställning icke må till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda; samt

7:o) att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller pedagogi, som af vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande under hel läsetermin eller derutöfver med full tjenstgöring, men som af vederbörligen styrkt sjukdom förhindrats att sin tjenst bestrida, må, derest han före detta förordnande tjenstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd, motsvarande hälften af det arfvode, som på grund af ifrågavarande förordnande skulle tillkommit honom, för den tid, hvarunder han varit ur stånd att tjenstgöra, dock att dylikt understöd icke må utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnandet för längre tid meddelats, äfvensom att för bestridande af härigenom föranledda utgifter ett förslagsanslag af 5,000 kronor må ställas till Eders Kongl. Maj:ts förfogande.»

Då jag är något tveksam, huruvida icke ett upphäfvande, på sätt kommitterade föreslagit, af nådiga cirkuläret den 12 juni 1882 angående ledigblifvande läraretjenster vid treklassiga läroverk och pedagogier skulle — äfven om dervid föreskrefves, att den, som vid dylika läroanstalter vunne ordinarie anställning, skulle vara skyldig att underkasta sig förflyttning till annat läroverk och förändrad tjenstgöring — komma att i viss mån lägga hinder i vägen för en ändamålsenlig lösning af den på dagordningen stående frågan om de treklassiga läroverkens och pedagogiernas ombildning, anhåller jag att efter närmare utredning framdeles få göra underdånig framställning i denna fråga.

Beträffande kommitterades hemställan under mom. 2 att en vid allmänna läroverket i Falun ledig adjunksbefattning måtte förses med ordinarie innehafvare, har jag endast att erinra derom, att Eders Kongl. Maj:t den 2 sistlidne februari beslutat, att nämnda lärarebefattning skall åter besättas med ordinarie innehafvare.

I anledning af och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition till 1890 års riksdag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna medgif Riksdagen, dels att åtskilliga treklassiga läroverk och pedagogier skulle med de ordinarie ämneslärarnes afgång, dock senast den 1 juli 1893, indragas, samt att de vid dessa läroverks indragning å deras stat qvarstående lärare

skulle uppföras å indragningsstat med de löneförmåner, som enligt gällande ordinarie stat dem tillkomme, *dels ock* att — i den mån tillgångar blefve disponibla genom nämnda läroverks indragning — vissa nya lärareplatser finge inrättas. I enlighet med detta Riksdagens beslut har Eders Kongl. Maj:t förordnat den 22 maj 1891, att pedagogierna i Kungsbacka, Borgholm, Öregrund, Mariefred, Säter och Laholm skulle indragas, och den 16 december 1892, att treklassiga allmänna läroverken i Vernamo och Ronneby, tvåklassiga pedagogierna i Hjo, Hedemora, Grenna och Kungelf samt enklassiga pedagogierna i Ulricehamn, Lindesberg, Falkenberg och Mönsterås skulle från den 1 juli 1893 indragas. Genom särskilda nådiga bref har Eders Kongl. Maj:t derefter, i öfverensstämmelse med bemälda Riksdags beslut, medgifvit att följande vid berörda läroverks indragning å deras stat kvarstående lärare skulle uppföras å indragningsstat med nedannämnda löneförmåner, som enligt gällande ordinarie stat tillkommit desse, nemligen:

Rektorn vid Hjo pedagogi, J. F. Kylander	Kr.	3,500
Läraren vid Mönsterås pedagogi, J. W. Goijer	»	1,500
Rektorn vid Ronneby lägre allmänna läroverk, O. Ingstad	»	3,500
Kollegan vid samma läroverk, C. A. Westerlund	»	3,500
Musikläraren vid samma läroverk, E. Svensson	»	300
Rektorn vid Vernamo lägre allmänna läroverk, S. P. Nilsson	»	3,500
Musikläraren vid samma läroverk, D. S. Gasslander	»	300
Kollegan vid Grenna pedagogi, N. Brenner	»	2,500
Musikläraren vid samma pedagogi, A. Lagerström	»	200
Kollegan vid Hedemora pedagogi, J. I. Wahlman	»	3,000
Musikläraren vid samma pedagogi, P. G. Tengman	»	200
Rektorn vid Kungelfs pedagogi, H. G. Lindhult	»	3,500
Läraren vid Falkenbergs pedagogi, G. Hedén ..	»	1,473
Musikläraren vid Kungsbacka pedagogi, L. P. Wahlin	»	200

Summa Kr. 27,173.

Då icke uttryckligen blifvit utsagdt, vare sig i Riksdagens skrifvelse eller i berörda nådiga bref, huruvida med indragningsstat här afsetts allmänna indragningsstaten eller de allmänna läroverkens indragningsstat, har någon tvekan rådt med afseende härå, men enär Riksdagen vid beviljande af de nya lärareplatserna förklarar, att dessa finge tillsättas blott i den mån tillgångar blefve disponibla genom ofvan omförmälda läroverks indragning, förklarade Eders Kongl. Maj:t i nådigt bref till statskontoret den 8 december 1893, att ifrågavarande lönebelopp skulle utgå af an-

slagen till de allmänna läroverken. På grund af denna uppfattning har, sedan statskontoret vid särskilda tillfällen inkommit med uppgift å för ändamålet disponibla medel, genom nådigt beslut den 19 juni 1891 och den 2 februari innevarande år tillstånd gifvits till tillsättande af åtskilliga af de nya lärareplatser, som beviljats af 1890 års riksdag, under det att andra måste förblifva obesatta, till dess medel till deras upprättande blifva disponibla genom ofvan nämnde på indragningsstat uppförde lärares afgång. Då det emellertid, såsom af kommitterade äfven blifvit framhållet, är af synnerlig vigt såväl för de läroverk, hvilka dessa platser tilldelats, som för de obefordrade lärarne, att sistberörda lärarebefattningar, nemligen tre lektors- och fyra adjunksbefattningar å en för samtliga under direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk lydande gemensam stat, en lektorsbefattning vid hvardera af allmänna läroverken i Malmö och Nyköping samt tre adjunksbefattningar vid allmänna läroverket i Karlstad, få så snart som möjligt tillsättas, anser jag mig böra tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att föreslå Riksdagen, att de lönebelopp, som utgå till ofvan bemälda lärare vid de indragna läroverken, må öfverflyttas från staten för de allmänna läroverken till allmänna indragningsstaten under riksstatens nionde hufvudtitel.

Rörande kommitterades hemställan under mom. 4 angående ändring i gällande bestämmelser om lärareplatser tillsättning, så att tjenstetiden finge en större betydelse, läser jag få tillfälle att yttra mig, då jag kommer att inför Eders Kongl. Maj:t föredraga kommitterades den 24 november 1893 särskildt afgifna förslag i nämnda hänseende.

Jemte det jag anhåller att framdeles få återkomma till kommitterades hemställan under mom. 5 om upprättande af än flera nya lärarebefattningar, hvilken hemställan icke för närvarande påkallar någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd, instämmer jag i hvad kommitterade yttrat med anledning af hvad som i petitionen blifvit anfördt och i underdånighet yrkadt med afseende å sättet för de extra ordinarie lärarnes anställning samt hemställer, att detta yrkande icke må vinna nådigt afseende.

Då de extra ordinarie lärares ställning, hvilka af sjukdom hindras att fullgöra dem meddeladt uppdrag, är högeligen behjertansvärd, kan jag ej annat än instämma i kommitterades hemställan, att något understöd vid dylika fall måtte dem beredas. Och då jag intet har att anmärka mot de närmare bestämmelser kommitterade för sådant understöds meddelande föreslagit, hemställer jag i underdånighet, i det jag hänvisar till kommitterades utredning angående storleken af det belopp, som för ändamålet kan anses vara erforderligt, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen, att vid allmänt läroverk eller pedagogi anställd extra ordinarie

lärare, som af vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande under hel läsetermin eller derutöfver med full tjenstgöring, men som af vederbörligen styrkt sjukdom förhindrats att tjenstgöra, må, derest han före detta förordnande tjenstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd för den tid, hvarunder han varit ur stånd att tjenstgöra, till beloppet motsvarande hälften af det arfvode, som på grund af ifrågavarande förordnande eljest skulle tillkommit honom för samma tid, dock att dylikt understöd icke må utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnandet för längre tid meddelats; äfvensom att, för bestridande af härigenom föranledda utgifter må till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ställas ett förslagsanslag af femtusen kronor.

Hvad departementschefen sålunda yttrat och hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla och gilla; och skulle proposition af den lydelse bilagan n:o 3 till detta protokoll utvisar till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

C. von Schulzenheim.

Bil. A.

Tabellarisk öfversigt öfver antalet lärare och lärjungar vid de allmänna läroverken.

Läsetermin	L ä r a r e				L ä r j u n g a r
	Ordinarie	Duplikanter	Extra lärare i natural- historia	Summa	
V.T. 1824	362	7	7	376	4,852
» 1832	376	5	8	389	5,053
» 1843	380	11	—	391	5,817
H.T. 1853	394	70	—	464	—
» 1858	528	—	—	—	7,819
V.T. 1864	613	44	—	657	11,664
H.T. 1873	756	74	—	830	12,373
» 1882	808	116	—	924	15,107
» 1892	811	136	—	947	14,740

Tabellarisk öfversigt öfver lärares ålder vid första gången

Ecklesiastikär	Ålder						Ålder					Ålder				
	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
<i>A. Lektorer.</i>																
1876—1877	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—
1877—1878	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
1878—1879	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
1879—1880	—	—	—	—	1	—	2	1	3	1	—	1	—	—	2	—
1880—1881	—	—	—	1	1	—	3	1	—	2	1	1	—	—	1	—
1881—1882	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
1882—1883	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—
1883—1884	—	—	—	2	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—
1884—1885	—	—	—	—	1	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—
1885—1886	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
1886—1887	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—
1887—1888	1	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
1888—1889	—	—	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	1	1	1	1
1889—1890	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—
1890—1891	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	1	—	—
1891—1892	—	—	—	—	—	2	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—
1892—1893	—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	1	—	1	1	—
Summa	1	1	3	4	14	10	18	11	9	6	9	8	3	3	7	1

¹ I medeltal årligen 7 st. under åren 1876—1893.

Bil. B: 1.

vunnen befördran ecklesiastikåren 1876—1893.

Ålder					Ålder					Medelålder		Antal		Anmärkningar
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	för år	för 5 år	för år	med. för 5 år	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,4	—	5	—	Enligt underdånigt betän- kande och förslag an- gående löneroglering för lärarne vid rikets all- männa läroverk m. m. afgifna den 17 maj 1879, utgjorde medelåldern vid befördran till lektorsbe- fattning under åren 1868 —1872 31,5 år, hvarvid likväl afseende fästats afven vid dem, som vun- nit transport från förut innehafd adjunktsbefatt- ning.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,7	—	3	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,4	—	5	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,6	—	11	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32,7	32,5	11	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,2	—	6	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,5	—	6	—	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33,6	—	10	—	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	33,6	—	7	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,8	32,9	4	6,6	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	34,0	—	6	—	
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	33,3	—	7	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35,1	—	8	—	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34,4	—	7	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32,8	34,0	5	6,6	
—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	36,4	—	9	—	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,8	(35,1)	9	—	
3	4	1	—	—	1	—	—	2	—	33,4	—	117 ¹	—	

Tabellarisk öfversigt öfver lärares ålder vid första

Ecklesiastikär	Ålder						Ålder					Ålder				
	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
<i>B. Adjunkter och kolleger.</i>																
1876—1877.....	—	1	—	—	5	3	4	5	2	3	2	1	—	3	—	1
1877—1878.....	—	—	—	—	3	2	3	3	1	—	—	—	—	1	—	—
1878—1879.....	—	—	—	3	1	4	3	3	3	1	1	1	1	—	—	2
1879—1880.....	—	—	1	—	2	1	2	3	3	1	4	3	—	—	—	1
1880—1881.....	—	—	1	—	2	2	1	2	1	2	3	1	—	—	2	—
1881—1882.....	—	—	—	—	1	1	1	—	3	3	2	3	3	2	2	1
1882—1883.....	—	—	—	—	1	—	—	3	—	3	2	1	2	1	1	1
1883—1884.....	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3	1	—	1	—	1
1884—1885.....	—	—	—	1	—	1	—	—	3	1	3	—	1	1	1	1
1885—1886.....	1	—	—	—	1	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	1
1886—1887.....	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	3	—	2	4
1887—1888.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	2	2	2
1888—1889.....	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	1	—	—	—	1
1889—1890.....	—	—	—	—	—	—	2	1	—	4	3	—	1	1	2	—
1890—1891.....	—	—	—	—	1	—	—	2	2	2	—	1	—	3	1	—
1891—1892.....	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	1	1	1	—	2	—
1892—1893.....	—	—	—	1	1	1	—	1	2	3	4	—	1	2	4	4
Summa	1	1	3	6	18	16	22	24	28	31	30	17	12	18	22	15

¹ Dessutom 1 51 år, 1 53 år.² I medeltal årligen 18,5 under åren 1876—1893.

Bil. B: 2.

gången vunnit befördran ecklesiastikären 1876—1893.

Ålder					Ålder					Medelålder		Antal		Anmärkingar
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	för år	för 5 år	för år	med. för 5 år	
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	33,1	—	32	—	Enligt underdånigt betänkande och förslag angående löne reglering för lärarne vid rikets allmänna läroverk m. m., utgjorde medelåldern vid befördran till adjunksbefattning under åren 1868—1872 29,9 år, hvarvid likväl afseende fästats äfven vid dem, som vunnit transport från en adjunksbefattning till en annan.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,4	—	13	—	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	32,7	—	24	—	
1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	34,1	—	23	—	
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	33,6	33,1	18	22	
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	35,8	—	24	—	
1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	35,9	—	20	—	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	35,2	—	10	—	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35,1	—	14	—	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	34,1	35,3	9	15,4	
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	36,6	—	16	—	
1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	38,4	—	14	—	
3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	37,5	—	12	—	
1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	36,6	—	18	—	
—	2	1	—	—	—	—	1	—	—	36,9	37,1	16	15,2	
1	1	—	—	—	—	—	1	—	1	39,9	—	16	—	
2	3	1	2	2	1	1	—	—	—	38,3	(39,1)	36	—	
12	12	6	6	6	1	3	—	2	1 ¹	35,6	—	315 ²	—	

Bil. B: 3.

Tabellarisk öfversigt öfver de akademiska kunskapsprof, som lärare aflagt före första gången vunnit befordran.

Ecklesiastikår	Fil. doktor		Fil. licent.	Fil. kandidat		Teolo- gie kan- didat	Öfrige	Summa	Docent	
	enligt 1853 års stadga	enligt 1870 års stadga	enligt 1870 års stadga	enligt 1853 års stadga	enligt 1870 års stadga					
<i>Lektorer.</i>										
1876—1886	37	25	3	—	—	3 ¹	—	68	29	
1886—1887	1	3	2	—	—	— ²	—	6	3	
1887—1888	—	6	—	—	—	1	—	7	3	
1888—1889	1	6	1	—	—	—	—	8	5	
1889—1890	—	5	—	—	—	2	—	7	2	
1890—1891	—	4	—	—	—	1	—	5	—	
1891—1892	1	8	—	—	—	— ²	—	9	—	
1892—1893	—	8	—	—	—	1	—	9	3	
Summa	40	65	6	—	—	8	—	119	45	
<i>Adjunkter.</i>										
1876—1886	38	7	8	48	27 ⁵	42	— ²	17 ³	187	2
1886—1887	1	4	4	4	3	3	—	—	16	—
1887—1888	1	—	1	3	7	7	—	2 ⁴	14	—
1888—1889	1	—	1	2	6	6	—	2	12	—
1889—1890	2	1	1	1	13	13	—	—	18	—
1890—1891	1	2	—	1	12	12	—	—	16	1
1891—1892	2	1	2	1	10	10	—	—	16	—
1892—1893	—	7	5	—	22	22	1	1	36	1
Summa	46	22	22	60	27	115	1	22	315	4

¹ Af fil. doktorerna hade dessutom 2 aflagt teologie kandidatexamen.

² » » » » » 1 » » » »

³ Af dessa var 1 fil. magister vid Helsingfors universitet.

⁴ » » » » 1 prestvigd.

⁵ Ovisst om examen aflagts enligt 1853 eller 1870 års stadga.

Bil. C.

Antal lärarekandidater, som nöjaktigt afslutat profäret.

Läsår	H.T.	V.T.	Summa	A n m ä r k n i n g a r
1875—1876	6	25	31	<i>Anmärkning 1.</i> Före utfärdandet af 1875 års profärsstadga hade vid 21 särskilda läroverk profär genomgåts af omkring 200 (191—224) lärarekandidater.
1876—1877	3	19	22	
1877—1878	5	19	24	<i>Anmärkning 2.</i> Medeltalen för läsår under de tre första här upptagna femårsperioderna har utgjort: 27,6, 45,2 och 48,4.
1878—1879	11	21	32	
1879—1880	9	20	29	
1880—1881	14	22	36	
1881—1882	14	36	50	
1882—1883	14	31	45	
1883—1884	13	36	49	
1884—1885	12	34	46	
1885—1886	11	39	50	
1886—1887	13	31	44	
1887—1888	17	35	52	
1888—1889	16	31	47	
1889—1890	16	33	49	
1890—1891	17	35	52	
1891—1892	16	31	47	
1892—1893	12	35	47	
Summa	219	533	752	
Medium	12,2	29,7	41,8	

Bil. D.

Från och med år 1882 tillkomna nya lärarebefattningar:

1. Genom kongl. brefvet den 27 maj 1881 erhöll Stockholms södra latinläroverk från den 1 januari 1882 lektorsbefattningarnas antal ökad med 3.
2. Genom kongl. brefvet den 28 april 1882 erhöll realläroverket i Göteborg 2 nya lektors- och 1 ny adjunktsbefattning från den 1 juli 1882.
3. Genom kongl. brefvet den 29 juni 1883 erhöll realläroverket i Göteborg 2 nya lektors- och 2 nya adjunktsbefattningar från den 1 juli 1884.
4. Genom kongl. brefvet den 19 juni 1891 medgaf Kongl. Maj:t, att 8 nya adjunktsbefattningar på en för Stockholms läroverk gemensamt och 1 kollegabefattning vid femklassiga läroverket i Göteborg finge anslås till ansökning lediga.

Anmärkning. Genom dessa kongl. bref hafva således tillkommit
7 nya lektorsbefattningar och
12 nya adjunkts- och kollegabefattningar.

Bil. E: 1.

Lektorsbefattningar, som stått lediga till följd deraf, att till rektor förordnats lektor vid samma läroverk (jempf. kongl. brefvet den 11 juli 1862).

Anmärkning. Ändrade bestämmelser utfärdade genom kongl. cirkuläret den 12 september 1890.

Läroverk	Lektors- befattning
Linköping	1
Norrköping	1
Skara	1
Venersborg	1
Strengnäs	1
Örebro	1
Jönköping	1
Kristianstad	1
Karlskrona	1
Helsingborg	1
Göteborg: Latinläroverket	1
» Realläroverket	1
Kalmar	1
Karlstad	1
Umeå	1
Luleå	1
Stockholm: Södermalm	1
» Realläroverket	1
	Summa 18

Bil. E: 2.

Genom kongl. brefvet den 8 februari 1867 förordnades, att tvenne lediga adjunkt-befattningar vid Malmö högre elementarläroverk tills vidare skulle uppehållas med vikarier.

Anmärkning. Bestämmelsen upphäfdes genom kongl. brefvet den 28 augusti 1885.

Bil. E: 3.

Genom kongl. brefvet den 16 augusti 1878 förordnades på derom gjord hemställan, att en vid högre elementarläroverket i Falun ledig adjunktsbefattning tills vidare icke skulle med ordinarie innehafvare besättas, utan genom vikarie uppehållas.

Bil. E: 4.

Genom kongl. cirkuläret den 12 juni 1882 förordnades, att vid treklassiga allmänna läroverk äfvensom vid pedagogier läraretjenster, hvilka hädanefter blefve lediga, icke finge besättas med ordinarie innehafvare, utan skulle tills vidare upprätthållas på förordnande.

Till följd häraf hafva följande läraretjenster stått lediga vid

1. Treklassiga läroverk	Indragna	Icke indragna	
	Kollega- befattningar	Rektors- befattningar	Kollega- befattningar
Söderköping	—	1	—
Vimmerby	—	—	1
Alingsås	—	1	*
Askersund	—	1	1
Sala	—	1	*
Vernamo	2	—	—
Sölvesborg	—	1	1
Ronneby	1	—	—
Trelleborg	—	—	2
Engelholm	—	1	—
Varberg	—	1	1
Strömstad	—	—	1
Marstrand	—	1	1
Åmål	—	1	2
Filipstad	—	1	1
Arvika	—	—	1
Skellefteå	—	1	—
Summa	3	11	12

* En ledig kollegabefattning besatt genom transport af lärare från indraget läroverk.

2. Tvåklassiga pedagogier	Indragna		Icke indragna	
	Rektors- befattningar	Kollega- befattningar	Rektors- befattningar	Kollega- befattningar
Hjo	—	1	—	—
Köping	—	—	1	—
Nora	—	—	1	—
Hedemora	1	—	—	—
Grenna	—	—	—	—
Kungelf.	—	1	—	—
Kungsbacka	1	1	—	—
Borgholm	1	1	—	—
Summa	3	4	2	—

3. Enklassiga pedagogier	Indragna pedagog- befattningar	Icke indragna pedagog- befattningar
Öregrund	1	—
Ulricehamn	1	—
Mariefred	1	—
Linde	1	—
Säter	1	—
Simrishamn	—	1
Laholm	1	—
Summa	6	1

Öfversigt.

Lediga, icke indragna rektors- och kollegabefattningar	25
” ” ” pedagogbefattningar	1
Indragna rektors- och kollegabefattningar	10
” pedagogbefattningar	6
Summa	42

Bil. E: 5.

Genom kongl. brefvet den 24 oktober 1885 föreskrefs, dels att vid läroverken i Hudiksvall, Enköping, Norrtelje, Mariestad och Arboga lediga eller ledigblifvande lärarebefattningar icke skulle med ordinarie innehafvare besättas, utan tills vidare uppehållas på förordnande, dels ock att det samma skulle gälla en kollegabefattning vid hvartera af läroverken i Borås, Lidköping, Eskilstuna, Göteborg, Kristinehamn och Piteå.

Anmärkning. Bestämmelsen upphäfd genom kongl. brefvet den 15 april 1887 utom beträffande rektorsbefattningarna vid ofvan nämnda femklassiga läroverk.

Till följd af förstnämnda kongl. bref hafva följande lärarebefattningar stått lediga vid

L ä r o v e r k	Rektors- befattning	Kollega- befattning
Enköping	1	1
Norrtelje	—	1
Lidköping	—	1
Summa	1	3

Bil. E: 6.

Genom kongl. cirkuläret den 15 april 1887 förordnades, att lediga eller ledigblifvande rektorsbefattningar vid de femklassiga allmänna läroverken icke finge med ordinarie innehafvare besättas, utan skulle tills vidare på förordnande uppehållas; samt att vid inträffande ledighet 2 lektorsbefattningar vid läroverket i Strengnäs samt 1 lektors- och 2 adjunktsbefattningar vid läroverket i Vesterås tills vidare icke skulle återbesättas.

Anmärkning. Genom kongl. brefvet den 31 december 1890 förordnades, att den ena af de två ofvannämnda adjunktsbefattningarna i Vesterås finge i vanlig ordning tillsättas; hvarjemte genom kongl. cirkuläret den 16 december 1892 och nådiga kungörelsen af samma dag förordnades, att rektorsbefattningarna vid de femklassiga läroverken skulle tillsättas i samma ordning som rektorsbefattningarna vid de högre allmänna läroverken.

Till följd af förstnämnda kongl. cirkulär hafva följande lärarebefattningar stått lediga vid

L ä r o v e r k	Lektors- befattningar	Rektors- befattningar	Adjunks- befattningar
Strengnäs	2	—	—
Vesterås	—	—	2
Norrtelje	—	1	—
Enköping	—	1	—
Vadstena	—	1	—
Mariestad	—	1	—
Sköfde	—	1	—
Eskilstuna	—	1	—
Ystad	—	1	—
Landskrona	—	1	—
Haparanda	—	1	—
Stockholm: Jakob	—	1	—
Summa	2	10	2

Bil. E: 7.

Genom kongl. brefven den 22 maj 1891 och den 16 december 1892 hafva i enlighet med 1890 års riksdags beslut indragits följande lärarebefattningar vid

L ä r o v e r k	Rektors- befattningar	Kollega- befattningar	Pedagog- befattningar
1. Treklassiga läroverk:			
Vernamo	1	2	—
Ronneby	1	2	—
2. Tvåklassiga pedagogier:			
Hjo	1	1	—
Hedemora	1	1	—
Grenna	1	1	—
Kungelf	1	1	—
Kungsbacka	1	1	—
Borgholm	1	1	—
3. Enklassiga pedagogier:			
Öregrund	—	—	1
Ulricehamn	—	—	1
Mariefred	—	—	1
Linde	—	—	1
Säter	—	—	1
Falkenberg	—	—	1
Laholm	—	—	1
Mönsterås	—	—	1
Summa	8	10	8

Dessutom beslöt 1890 års riksdag för sin del, att 2 lektorsbefattningar vid Strengnäs läroverk och 1 lektorsbefattning vid Vesterås läroverk skulle indragas. Genom nådigt bref den 12 september 1890 blefvo de 2 lediga lektorsbefattningarna vid Strengnäs läroverk indragna, hvaremot lektorsbefattningen vid Vesterås läroverk först vid inträffande ledighet skall indragas.

Bil. F.

*Lärares vid de allmänna läroverken och pedagogierna tjänstledighet
ecklesiastikåren 1882—1892.*

Ecklesiastikår	Rektorer och pedagoger	Lektorer	Adjunkter och kolleger	Tjänstledige			Summa
				Helt år	En termin eller deröfver	Mindre än en termin	
1882—1883	18	34	73	67	18	40	125
1883—1884	22	34	72	59	24	45	128
1884—1885	16	30	75	56	26	39	121
1885—1886	15	34	64	56	26	31	113
1886—1887	14	32	70	57	22	37	116
1887—1888	14	30	64	56	22	30	108
1888—1889	18	32	65	58	22	35	115
1889—1890	12	30	84	54	22	50	126
1890—1891	19	24	72	53	23	39	115
1891—1892	15	32	79	49	23	54	126
Medium	16,3	31,2	71,8	56,5	22,8	40,0	119,3

Anmärkning. Såsom tjänstledig har icke upptagits lärare, som varit förordnad att sköta annan lärarebefattning vid hithörande läroverk. Deremot har upptagits såväl partiel som fullständig tjänstledighet, oberoende af den tid, som densamma omfattat. Uppgifterna afse förhållandet under läsåret.

Bil. G.

Extra lärarnes*) antal höstterminerna 1882—1892.

Läroverk	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892
A. Högre allmänna läroverk.											
Stockholm:											
Norra latinläroverket	12	14	16	17	17	17	16	16	16	12	13
Södra »	5	4	4	5	4	4	4	4	7	9	11 $\frac{1}{2}$ ¹
Realläroverket	5	5	6	6	7	8	8	8	6	5	9
Nya elementarskolan	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Upsala	6	5	6	5	4	3	2	2	2	2	2
Gefle	2	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4
Linköping	5	6	6	6	6	5	4	3	2	1	1
Norrköping	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Vestervik	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nyköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 ²
Venersborg	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Vexjö	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
Jönköping	6	6	6	6	7	6	6	6	6	6	5
Lund	6	6	6	6	7	7	6	5	5	5	5
Malmö	4	5	7	7	7	8	8	9	9	9	9 ³
Karlskrona	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4
Kristianstad	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Helsingborg	6	7	7	8	8	8	7	7	9	9	9 ⁴
Ystad	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
Göteborg:											
Latinläroverket	9	9	8	7	7	7	6	5	4	4	4
Realläroverket	5	9	7	7	8	9	10	11	11	12	13 ⁵
Halmstad	2	2	2	2	2	2	1	2	2	3	3
Kalmar	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Transp.	85	94	97	99	101	100	93	93	93	95	101 $\frac{1}{2}$

*) Afördnade af statsmedel.

Läroverk	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892
Transp.	85	94	97	99	101	100	93	93	93	95	101 $\frac{1}{2}$
Karlstad	10	8	9	8	8	6	5	6	6	8	7 $\frac{6}{6}$
Hernösand	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Östersund	1	1	1	2	2	2	1	—	—	—	—
Umeå	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Luleå	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Sundsvall	1	1	1	2	3	3	—	—	1	2	4
Visby	4	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—
B. Lägre allmänna läroverk.											
Stockholm:											
Jakob	—	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3
Katarina	1	—	—	—	—	—	1	2	3	4	3 $\frac{1}{2}$
Ladugårdslandet	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Eskilstuna	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Karlshamn	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
Göteborg	3	3	3	3	3	4	4	5	5	4	5
Summa	116	122	124	128	131	127	117	118	120	126	136
Stockholmsläroverken tillsammans.	30	31	34	37	37	38	38	40	42	40	47

Anmärkning. Enligt 1890 års riksdags medgifvande skall i den mån tillgångar blifva disponibla genom vissa läroverks indragning, 8 lektors- och 15 adjunksbefattningar upprättas, nemligen

1	vid de under direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk lydande läroverk	3 lektorsbef.	7 adjunksbef.
2	» h. allmänna läroverket i Nyköping.....	1	» —
3	» » » » i Malmö.....	1	» —
4	» » » » i Helsingborg	2	» 2 »
5	» » realläroverket i Göteborg	1	» 3 »
6	» » allmänna läroverket i Karlstad.....	—	» 3 »

Summa 8 lektorsbef. 15 adjunksbef.

Extra lärarnes*) antal höstterminerna 1882—1892.

Läroverk	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892
Ystad.....	—	—	—	—	—	—	2	4	5	5	6
Sundsvall.....	1	1	1	1	1	1	—	1	—	1	—
Söderköping.....	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1
Alingsås.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Falköping.....	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Sala.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sölvesborg.....	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1
Trelleborg.....	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Engelholm.....	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Varberg.....	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Åmål.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Filipstad.....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Skellefteå.....	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Örnsköldsvik.....	3	3	3	2	2	1	—	—	1	2	1
Södertelje.....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Köping.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Simrishamn.....	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Summa	11	12	12	11	11	10	10	15	16	19	19

*) Aflönade af vederbörande kommuner.

Bil. H: 1.

De extra ordinarie lärarnes lefnadsålder vårterminen 1889.

Lefnadsår	Antal e. o. lärare.							Lefnadsår	Antal e. o. lärare						
	Extra lärare		Vikarier		Summa				Extra lärare		Vikarier		Summa		
	Kompetente	Inkompetente	Kompetente	Inkompetente	Kompetente	Inkompetente	Summanum		Kompetente	Inkompetente	Kompetente	Inkompetente	Kompetente	Inkompetente	Summanum
23	—	—	—	1	—	1	1	39	3	1	4	2	7	3	10
24	—	—	—	2	—	2	2	40	2	1	4	2	6	3	9
25	1	1	1	1	2	2	4	41	3	1	5	1	8	2	10
26	—	1	1	6	1	7	8	42	3	—	5	2	8	2	10
27	—	2	1	2	1	4	5	43	2	—	—	2	2	2	4
28	1	—	2	1	3	1	4	44	5	1	1	1	6	2	8
29	2	—	1	4	3	4	7	45	1	1	1	1	2	2	4
30	2	2	4	6	6	8	14	46	1	—	1	—	2	—	2
31	17	4	7	3	24	7	31	47	2	—	1	—	3	—	3
32	3	2	5	6	8	8	16	48	—	—	—	—	—	—	—
33	6	3	4	1	10	4	14	49	1	—	1	—	2	—	2
34	7	5	4	4	11	9	20	50	1	—	—	—	1	—	1
35	10	7	3	2	13	9	22	51	—	1	1	—	1	1	2
36	9	3	—	2	9	5	14	58	—	—	—	1	—	1	1
37	4	1	5	2	9	3	12	59	1	—	—	—	1	—	1
38	2	—	8	2	10	2	12								
								Σ:a	89	37	70	57	159	94	253

Anmärkning.

Antal extra ordinarie lärare	253.
Kompetente	159 = 62,8 %.
Inkompetente	94 = 37,2 %.
Förhållandet mellan kompetente och inkompetente	17:10.

De extra ordinarie lärarnes tjänstetid vårterminen 1889.

Antal tjänsteterminer	Antal e. o. lärare						Antal tjänsteterminer	Antal e. o. lärare					
	Kompetente			Inkompetente				Kompetente			Inkompetente		
	Extra lärare	Vikarier	Summa	Extra lärare	Vikarier	Summa		Extra lärare	Vikarier	Summa	Extra lärare	Vikarier	Summa
1	2	3	5	—	5	5	19	1	1	2	—	—	—
2	3	6	9	2	9	11	20	2	2	4	—	1	1
3	—	4	4	2	6	8	21	—	—	—	—	1	1
4	3	9	12	6	9	15	22	3	2	5	—	1	1
5	3	1	4	1	3	4	23	1	1	2	—	—	—
6	5	7	12	2	6	8	24	2	1	3	1	—	1
7	3	2	5	1	—	1	25	1	—	1	—	—	—
8	5	3	8	5	4	9	26	1	—	1	—	—	—
9	5	2	7	—	1	1	27	—	—	—	—	1	1
10	9	2	11	2	3	5	28	1	1	2	—	—	—
11	1	—	1	2	1	3	29	1	—	1	—	—	—
12	8	2	10	4	—	4	30	1	—	1	—	1	1
13	5	6	11	—	—	—	31	—	—	—	—	—	—
14	10	3	13	1	—	1	32	1	—	1	1	—	1
15	2	4	6	1	1	2	35	—	—	—	—	1	1
16	3	3	6	4	—	4	38	—	1	1	—	—	—
17	4	—	4	—	1	1	41	—	—	—	—	1	1
18	3	4	7	2	1	3							
							S:a	89	70	159	37	57	94

Anmärkning.

De kompetentes tjänstetid före vunnit kompetens = 408 terminer = 21,9 % af tjänstetiden.

De kompetentes tjänstetid efter vunnit kompetens = 1,457 terminer = 78,1 % af tjänstetiden.

Summa 1,865 terminer = 100 %.

Bil. H: 3.

De kompetente extra ordinarie lärarnes ålder samt tjenstetid efter vunnen kompetens. Vårterminen 1889.

Ålder	Antal lärare, hvilkas tjensteterminer efter vunnen kompetens utgjort																										Antal lärare	
	Terminer					Terminer					Terminer					Terminer												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	20	22	26							
25	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
27	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
28	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
29	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
30	—	2	—	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	
31	—	3	2	1	1	4	—	2	2	2	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	
32	1	1	1	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	
33	1	1	—	2	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	
34	1	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	
35	—	—	—	2	—	2	—	2	1	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	
36	1	—	1	—	1	—	—	3	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	
37	—	1	—	—	—	2	1	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	
38	1	—	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10	
39	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	
40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	6	
41	—	—	1	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	8	
42	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	8	
43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	
44	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	6	
45	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	
47	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	3	
49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	
51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
S:a	7	14	9	11	7	19	3	13	4	12	1	14	5	14	3	4	2	8	4	4	1	15	9	1	1	1	159	

Bil. H: 4.

Vårterminen 1893 tjänstgörande extra ordinarie lärare.

Extra lärare, aflönade af staten:	118 komp.,	18 inkomp.	Summa	136
» » » » kommuner:	14 »	5 »	»	19
Vikarier, » » statsmedel:	87 »	22 »	»	109
» » » » enskilde	23	» 4	»	27.
l. af anslag å ord. stat				
Summa 242 (83,2 %), 49 (16,8 %).				Summa 291

Anmärkning. Bland vikarierna äro icke upptagna sådana, som endast tjänstgjort under några få veckor.